

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro tertio Decretalium, In Quo De Obligationibus, Beneficiis, Aliisque Juribus Clericorum saecularium, & Regularium agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1676

Titulus [X]XXIX. De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98275](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98275)

TITVLVS XXXIX.

DE CENSIBUS, EXACTIONIBUS
ET PROCURATIONIBUS.

Quia Jus patronatus est onus quoddam, ac veluti servitus imposita Ecclesiis, & Beneficiis, quippe cum remissio, vel ablato iure patronatus, Ecclesia, vel Beneficium liberæ collationis fiat: ideo nunc de aliis oneribus, seu servitutibus Ecclesiarum, & Beneficiorum, videlicet censibus, exactionibus, & procurationibus, hic Titulus subiungitur, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.
DE CENSIBUS.

Rima pars huius Rubricæ, seu Tituli est de Censibus. Censum autem generaliter significat, quicquid annuatim in certa quantitate seu summa præstatur, ut notat Hostiens. in summa h. t. n. 1. eaque ratione etiam tributum comprehendit, l. Etatem; 3. ff. de censib. Verum omittis significationibus minus usitatis, frequentius sumitur Censum primò, pro annuo canone seu pensione, quam emphyteuta præstat, in recognitionem directi domini, de quo supra actum Tit. 18. hoc Libro sec. 2. §. 2. Secundò, accipitur frequenter pro pensione, quæ solvitur ex contractu, per quem traditur alicui res pleno iure, ita ut in accipientem transferatur directum, & utile dominium, reservatâ tamen priori domino pensione aliquâ, sive ex fructibus, sive in pecunia, sive in alia re æquivalente, annuatim solvendâ, qui census reservativus appellatur, prout videre est apud Molin. Tract. 2. de iustit. dis. 381. n. 2. Tertiò, accipitur census pro annuâ pensione, quæ præstatur alicui, etiam supremo Principe inferiori, ratione subjectionis, foundationis, aut alterius iustæ causæ, Mol. c. l. n. 1. quæ acceptio est propria huius loci. Est ergo census, prout hic accipitur, onus reale Ecclesiæ impositum, vel quælibet pensio, aut redditus annuus, qui ex proventibus Ecclesiasticis, ab Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis piis debetur, & solvitur Superioribus Prælati, in recognitionem subjectionis, vel ex alia iusta causa, prout in sequentibus magis declarabitur.

§. I.

An ex præstatione annua census factâ Episcopo, ab aliqua Ecclesia, vel Monasterio, rectè colligatur, & probeatur eiusdem subiectio, & quomodo census peti, & probari debeat?

11. Assertio 1. Ex sola annua solutione census non probatur subiectio alicuius Ecclesiæ, vel Monasterii, aut quasi possessio subjectionis, nisi vel in solutio-

ne expressum sit, eam fieri, ratione subjectionis: vel nisi hoc ipsum ex circumstantiis loci, temporis, personarum, præsumptivè appareat, ut si quis eodem loco, tempore ac modo, quo alii subditi, censum solvat, quia solutio indeterminata ex circumstantiis determinari solet, ut docet Abb. in c. ult. n. 4. de caus. poss. & propr. & ibid. Laym. n. 6. Card. Tuschus V. Censuum concl. 190. n. 1. & 2. Et sic intelligi debet, quod dicitur in c. Omnis; 2. h. t. ubi dicitur: ideo tributa præstatis; quia hæc est probatio subjectionis: est enim tributum, seu census signum subjectionis, si id expressum sit, vel si concurrant conjecturæ, seu præsumptiones denotantes subjectionem, nam alioquin etiam ex aliis causis, seu titulis potest solvi census annuus, v. g. in signum libertatis, vel exemptionis à jurisdictione Episcopi à Papa acceptæ, juxta c. Recipimus; 8. de privil. Vel in signum protectionis, seu advocatiæ, quia à Papa Ecclesia aliqua recepta est, sub ejus protectione, cit. c. Recipimus; Hostiens. in summa n. 2. h. t. Potest etiam fieri, ut Prælati, fundando Ecclesiam, sibi & Ecclesiæ suæ reservent pensionem annuam, non in signum subjectionis: sed in signum foundationis, & jure patronatus, arg. c. Præterea; 23. de iure patron. Denique quandoque etiam ex conventionione præstatur census annuus, adeoque non semper ex solutione census arguitur, seu probatur subiectio, Tusch. c. l. n. 1.

11. Assertio 2. Qui petit censum, tanquam sibi debitum, exprimere debet rationem, sive causam, ob quam sibi debeat; quia census, cujus causa ignoratur, non est ex obligatione solvendus: sed constare debet, quare, & quando census solvi debeat, prout sumitur ex c. Pervenit; 5. h. t. Nam cum Abbas Faxinensis Ecclesiam Carpentensem deprædatus fuisset, occasione cujusdam census, quem dictus Abbas ab Ecclesia Carpentensi petebat: Archipresbyter Carpentensis se opponens, dicebat, quod nullam causam sciret, ob quam solvere deberet illum censum, prout habetur in integra lectione huius cap. Quæsit ergo ex Papa Paschali 11. quid juris esset? Respondet Papa, quod census ignorantie (id est, cujus causa ignoratur, Gl. hic V. eodem) nec Divinis (id est, Canonicis, Gl. hic V. eod.) nec humanis legibus invenitur: (subintellige, quod solvi debeat sine causa, Gl. fin. hic) oportet quippe, ut omnis census, ad quid & quando persolvi debeat, præsciatur. Ratio est, quia qui petit aliquid, causam petendi allegare debet, Gl. hic in notat.

IV. Pro

IV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primò. Si agatur iudicio petitorio super jure censûs solvendi, vel alterius servitii præstandi, tum si actor alleget & probet annuam præstationem censûs factam esse, per tantum tempus, cujus initii memoria non extat, non requiritur, ut alleget, vel probet alium titulum, vel causam legitimam; quia cursus temporis immemoralis habet vim tituli, & inducit præsumptionem juris, quòd ex causa legitima census fuerit impositus, l. *Hoc jure*; 3. §. *Aquæ ductus*; ff. *De aqua quotid.* Abb. in c. ult. n. 7. de caus. poss. & prop. & in cit. c. *Pervenit*; n. 3. h. t. Covarr. in Reg. possessor p. 2. §. 4. n. 4. Excipe, nisi ex circumstantiis appareat, non fuisse annuam pensionem solutam tanquam debitam; quia v. g. semper facta fuit solutio, cum protestatione, quòd non fiat ex obligatione, ut docet Mascard, de probat. concl. 279. n. 16. ideo enim dicunt Dd. per voluntarios, seu non obligatorios actus nunquam induci præscriptionem. Si verò annua præstatio censûs non fuit facta per tempus immemorabile, tum vel nulla certa causa præstationis, seu solutionis assignari potest: & hoc casu, nec possessio juris exigendi censum acquiritur, multò minus præscriptio, l. *Creditor*; 7. C. *De usuris*; cit. c. *Pervenit*; h. t. Abb. in cit. c. ult. n. 7. de caus. poss. & prop. Vel causa præstationis censûs assignatur, ut quia solutio annua facta est, tanquam debita, videlicet ratione subjectionis, aut pensionis reservatæ in fundatione: sed ea aliter probari non potest, nisi præsumptivè, ex cursu longissimi temporis 30. vel 40. annorum, vel longi temporis 20. aut 10. annorum: hoc casu, vel Jus commune Canonicum resistit possessori, vel actori in petitorio, v. g. ut Ecclesia aliqua sit pensionaria alicui Laico: & tunc præscriptio contra Ecclesiam non perficitur, nisi tempore immemoriali, sine titulo; vel 40. annis cum titulo, v. g. pacti apppositi in fundatione, juxta c. 1. de præscr. in 6. si probetur, pensionem annuam solutam esse tanquam debitam, per modum censûs 40. annis, etiam si causa prius allegata in specie probari non possit, ut docet Mascard, cit. concl. 279. n. 1. & 9. quia si Jus commune non resistat, possessori, vel actori, tum ipsa ordinaria, seu singulis annis repetita præstatio, sive solutio censûs inducit præsumptionem causæ, seu tituli, ac proinde sufficit, solutionem factam esse, tanquam debitam ex aliqua causa, sive solventem habitum fuisse pro censuario, seu qui ex certa causa annuum censum debeat, etsi in specie illa probari non possit, Laym. in cit. c. ult. n. 5. de caus. poss. Jure Civili verò, in rebus privatorum sufficit, probare censum seu pensionem annuam per 20. annos inter absentes, vel 10. inter præsentem, tanquam debitam solutam fuisse, etiam si causa allegata aliter probari non possit, arg. l. *Cum de 6. ff. de usur.* Abb. in cit. c. *Pervenit*; n. 3. h. t. Masc. c. l. n. 3.

V. Notandum secundò. Si census sive pensio realis solvatur, ratione certæ rei, v. g. fundi, & censuarius sive pensionarius recuset illum censum vel pensionem solvere, quasi ad eum solvendum non sit obligatus: tunc si dominus censûs probare possit, sibi censum antea solutum fuisse, tanquam debitum: sed postea denegatum, ac veluti subtractum, potest agere iudicio possessionis recuperandæ, & tanquam spoliatus possessione juris percipiendi censum annuum, in qua hætenus fuit, petere, ut restituatur in jure suo, quo fuit spoliatus: quamvis postea censuarius possit super

jure seu proprietate solvendi censûs litem movere; quia spoliatus primò restituendus est, quam de jure proprietatis respondere teneatur in iudicio, juxta c. ult. de ord. cognit. & c. *Cum olim*; 7. de caus. poss. & prop. & ita sumitur ex c. *Querelam*; 24. in fine de Elect. Gl. ibid. v. *Statum*; & Abb. n. 14. Laym. in cit. c. *Querelam*; n. 6. de Elect. & in cit. c. *Pervenit*; num. 3. h. t. Porro quamvis possessio, vel quasi possessio hujusmodi annui censûs sive debiti ab initio oiri, sive acquiri non possit, sine causa & titulo saltem colorato: potest tamen continuari, etiam si causa ac titulus ignoretur, nec origo debiti ostendi possit: dummodo probari possit, longo tempore, annuum censum solutum fuisse, tunc enim possessor in sua possessione, vel quasi percipiendi censum defendi debet, & si spoliatus fuit, quia census non est solutus, restituendus est, donec decidatur quæstio proprietatis super jure censûs, Innocent. in cit. c. *Pervenit*; Ioann. Andr. ibid. num. 8. & Abb. n. 3. Non obstat, quòd temporis decursus non sit modus aptus, ad inducendam obligationem, vel debitum: sicut enim tempus non tollit obligationem, l. *Obligationum*; 44. §. *Placet*; ff. de action. & oblig. ita nec inducit. Nam responderetur, tamen si ex solo cursu temporis non oritur obligatio, seu debitum, sive possessio: ex eo tamen, quòd diuturno tempore uniformiter facta sit præstatio, sive solutio alicujus censûs, tanquam debiti, oritur præsumptio præcedentis causæ, sive tituli, ex quo obligatio, seu debitum, vel saltem ejus possessio, aut quasi possessio originem traxit, cum bona fide, ut constat ex c. *Cum de in rem verso*; 6. ff. de usur. Ubi dicitur, ideo solvendum esse usuram, quòd eas ipse dominus longo tempore præstitisset, Ioann. Andr. in cit. c. *Pervenit*; n. 5. Laym. in cit. c. *Querelam*; n. 6. §. *Neque obstat*.

VI. Notandum tertio. Licet Abb. in cit. c. *Pervenit*; num. 3. & Legistæ communiter putent, quòd in censibus & præstationibus personalibus, ob denegatam solutionem censûs, prius, etiam longo tempore, factam, non possit agi iudicio possessionis, eo quòd non possit obtineri possessio præstationis, aut debiti merè personalis, cum libera persona, & quòd ei inhaeret, possideri non possit: Nihilominus tamen contrarium verius est, & tradit Innocent. in cit. c. *Querelam*; num. 3. & 4. & Felin. in c. *Conquestus*; 16. n. 4. de foro comp. Laym. in cit. c. *Querelam*; n. 6. §. *Verum*; ita, ut si quis tanquam personaliter obligatus, ad solvendum censum, vel pensionem annuam, eam aliquamdiu solverit Titio, postea verò solvere cesset, aut recuset, Titius tanquam spoliatus jure suo interdictum possessionum, saltem utile instituire possit, & petere, ut restituatur: idque colligitur ex cit. c. *Querelam*; Ubi absolute dicitur, pensionem annuam debitam ab Ecclesia Salvatoris per multos annos solutam fuisse: postea verò unicà vice denegatam, & subtractam, ideoque Rector dictæ Ecclesiæ ad illam pensionem deinceps solvendam condemnatus fuit. Ratio est, quia certum est, quòd in persona ejusque industria constitui possit obligatio solvendi censum, aut pensionem annuam ex ejusdem personæ lucris, ratione alicujus causæ præcedentis, v. g. pacti, seu contractus, ultimæ voluntatis, fundationis: nam ita census & Decimæ personales constituuntur, item tributa personalia, quæ Magistratui penduntur, l. 1. C. de fideicom. sæpe etiam testator gravat hæredem suum ad annuam pen-

pensionem alteri personæ solvendam; l. Si legatum; §. ult. ff. de annuis legat. Sicut ergo persona debitoris obligata est, ad solvendum censum annum, ita ex altera parte creditor habet jus petendi, & exigendi illum. Si ergo creditor illum censum, tanquam sibi debitum, ex aliquibus causis supra dictis exigat, & recipiat, acquirit possessionem, vel quasi possessionem huius juris, sive statum quendam obligationis erga se, idēque in illa quasi possessione defendi debet; vel si eā spoliatus sit, ante omnia, restitui, Laym. in cit. c. Querelam; n. 6. §. Ostendi autem. Et quamvis absolute loquendo, persona libera non possit possideri, quatenus scilicet libera est: potest tamen persona libera obligari, ad aliquid dandum, vel faciendum, singulis annis, vel quoties iusta causa id exigat, ut sic enim libera non est: & per consequens alteri parti, videlicet creditori acquiri potest, quasi possessio exigendi hoc jus, quo si privetur, interdictum possessionum, saltem utile, ei competit. Sic etiam non tantum liberti: sed etiam libera personæ obligari possunt, ad operas obsequiales præstandas suis Principibus, aut Dominis, quæ si denegentur, conceditur ijs interdictum recuperandæ possessionis, Laym. c. l. in fine. Et universum in rebus incorporalibus, sive iuribus, spoliationem, & consequenter etiam interdictum recuperandæ possessionis locum habere posse, docet Innocent. in cit. c. Querelam; n. 4. de Elect.

§. II.

Virum Monasteriis, vel aliis Ecclesiis novus census imponi possit, & an etiam à Patronis, Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis?

VII. Assertio I. Non potest ab Episcopo novus census imponi Monasteriis, neque etiam alijs Ecclesiis secularibus imponi possunt novi census, nec veteres augeri. Prior pars constat ex c. Scientes; §. h. t. Nam quidam Abbas conquestus est Papæ Gregorio, quod Presbyter (id est, Episcopus, Gl. hic V. Presbyter) Massæ, novo Monasterio consuetudines (vel census, seu pensiones, Hostiens. hic) velit imponere. Unde Papæ mandat cuidam Cantori, ut si ab initio (scilicet tempore foundationis, ex iusta causa, & cum auctoritate Episcopi, Gl. hic V. Ab initio, & Ioan. Andr. num. 2.) non fuerint impositæ, de cætero non permittat, de novo imponi. Ratio est, quia impositio census, cum sit onus quoddam, spectat ad legem Diocesanam, à qua omnia Monasteria sunt exempta, adeoque etiam ab omnibus huiusmodi oneribus, & præstationibus, cap. i. q. 1. c. Inter cætera; §. 6. q. 23. caus. 10. Abb. in cit. c. Scientes; num. 3. h. t. Gl. in cap. Dilectus; §. 18. V. De lege jurisdictionis de Offic. Iud. Ordin.

VIII. Altera pars patet ex cap. Prohibemus; §. h. t. quod est desumptum ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III., cap. 7. Ubi prohibetur, ne ab Abbatibus, Episcopis, vel alijs Prælatibus (Papæ inferioribus) novi (id est, qui ab initio impositi non fuerunt) census Ecclesiis imponantur, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis usibus ap-

Tomus III.

propriare præsumant: sed libertatem, quam sibi maiores, seu superiores conservare desiderant, etiam ipsi minoribus suis, sive inferioribus conferunt. Si quid autem contra prædicta factum fuerit, irritum habeatur. Nam ut ait, Gl. hic in notatis, quod tibi non vis fieri (scilicet gravari censibus) alteri non facias, et si inferiori.

IX. Notandum primò. Quando prohibentur imponi census novi, id intelligi debet, de censibus realibus, & perpetuis, & sine iusta causa impositis: non autem de personalibus, & temporalibus, qui durant tantum ad vitam Rectoris Ecclesiæ, vel tempus brevius, Ioan. Andr. in cit. c. Prohibemus; n. 1. V. Imponatur, Abb. in c. Cum venisset; §. n. 9. de restit. spol. Ratio differentia est, quia priore casu, Ecclesiæ perpetuo oneratur, & fit censualis, quod prohibetur in dicto Concilio Lateran. in posteriore verò non Ecclesiæ, sed ipsa solum persona Rectoris obligatur, quod non est prohibitum, in cit. Concilio, Barb. in dicto cap. Prohibemus; num. 3.

Notandum secundò. Rector, vel alius Beneficiarius non potest super rebus suæ Ecclesiæ, vel Beneficii, non solum ijs, quæ sunt ad cultum, & Ministerium Divinum dicatæ: sed etiam in bonis temporalibus, & immobilibus, ut sunt domus, vineæ, prædia, & alia huiusmodi, imponere, & constituere censum perpetuum, sine debitis solennitatibus, nempe ex legitima causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, & interveniente auctoritate Episcopi, cum consensu Capituli Cathedralis, arg. c. Tua; §. 8. & c. seq. de his, quæ sunt à Præl. & c. Abb. in c. Significavit; §. 3. num. 2. h. t. Ubi addit, si Ecclesiæ, cui census imponitur, sit Collegiata, requiritur etiam consensus ejusdem, nisi Ecclesiæ inferior nolit consentire, tunc enim Episcopus nihilominus, ex causa urgente, potest imponere.

X. Porro quod ad imponendum censum de novo Ecclesiis, requiratur etiam auctoritas Episcopi, habetur etiam statutum in cap. Præterea; §. h. t. Nam quidam Rectores Ecclesiarum, collusionem quadam factâ cum Religiosis, qui habebant in illis Ecclesiis jus patronatus (ut notat Gl. ibid. in casu) solverunt eisdem Ecclesiis annuam pensionem, & illi eam receperunt, Episcopo ignorante: quæritur, an Rectoribus illis defunctis, Successores pensionem illamolvere teneantur? Respondet Papa Alexander III., quod Monachi illi non sunt audiendi, volentes recipere pensionem illam, si Episcopi, vel ejus Officialis, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem, & assensum super hoc intervenisse non constiterit, non enim simplices Sacerdotes, vel Clerici possunt Ecclesias, quibus præsumunt, auctoritate suâ, facere censuales, præsertim (id est, maxime) (quamvis alij explicent tantum, nempe quod tantum in vita sua possint se obligare, ad censum solvendum) post ipsorum decessum, sive mortem.

XI. Hinc patet primò, quod sine consensu Episcopi, vel alterius similis Prælati, pensiones censuales de novo non possint imponi Ecclesiis, nec veteres augeri, Gl. in cit. c. Præterea; in not. junct. Gl. fin. Ratio est, quia impositio census est quædam alienatio juris Ecclesiæ, & servitutis cujusdam in ea constitutio, idēque sine consensu Superioris, & rationabili causa, fieri non potest; ex quo sequitur à contrario sensu, quod cum consensu Episcopi, & ex causa legitima,

Mmm m

possit

possit census de novo imponi, *Abb. in cit. c. Præterea*; n. 2. & 3. Patet secundò, quòd Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiatus non possit Ecclesiæ, vel Beneficio suo imponere censum, ultra vitam suam, ita tamen, ut ipse solùm obligatus sit personaliter, ad solvendum censum: non autem Ecclesiæ, & per consequens neque Successores illius in Beneficio, *Gl. in cit. cap. Præterea*; in notat. *Abbas ibid. nu. 4.* Verùm novo Jure, Clericus Beneficiatus neque censum super fructibus Beneficij sui, duraturum ad vitam ipsius, imponere potest, saltem ubi recepta est Constitutio Pauli II. in *Extravag. unic. de reb. Ecclesiæ non alien.* Ubi prohibentur locationes, & obligationes honorum Ecclesiasticorum, ultra triennium, *Barb. in cit. cap. Prohibemus*; n. 5. h. t.

XII. Notandum tertio. Censum antiquus Ecclesiæ, sive bonis illarum impositus non debet augeri, *cit. c. Prohibemus*; ibi: *Nec veteres augeantur*: Nam vel solvitur Superiori in signum subjectionis, & tunc non debet augeri; quia sive multum, sive parum solvatur, æquè per ejus præstationem recognoscitur subjectio. Vel solvitur privato, & tunc non est propriè census, de quo hic est sermo, nec debet augeri, auctis bonis; quia in contractu censuali plenum dominium rei transit in signum subjectionis, adeoque augentur facultates illius, qui debet censum, non ejus, cui debetur, ac proinde merito non debet augeri census. Aliud est in pensione, quam quis solvit ratione fructuum, quos percipit ex re, seu fundo alieno, ut conductor, sive colonus, is enim auctis fructibus, etiam augere debet pensionem, sicut, si pariat magnum damnum fructuum, diminuitur pensio, *Abb. in cit. c. Prohibemus*; n. 3. h. t.

XIII. Ceterum prædicta Constitutio Concilij Lateranensis, in *cit. c. Prohibemus*; h. t. extenditur, quòd etiam Episcopus Ecclesiæ, de manu, seu potestate Laici per ipsum liberatæ, non possit ideo novum censum imponere, prout decernitur in *c. Ecclesiis*; 9. h. t. Nam quandoque Laici obtinent Ecclesiæ, quas Episcopi liberant ex manibus eorum: quæritur ergo fuit, utrùm plus juris habere debeant in istis Ecclesiis, quàm in alijs? Respondet Papa Alexander III. quòd nullam exactionem, si ve censum Episcopi illis Ecclesiis imponere possint ex eo, quòd illas de potestate Laicorum eriperint, præter Cathedralicum, & alia jura Episcopalia, quæ alijs Ecclesiis imponuntur, sive ab ijs exiguntur. Ratio dubitandi fuit, quia sicut Episcopus, tempore foundationis, vel acceptæ libertatis ab oneribus Episcopalibus, potest certum censum constitutere, & imponere Ecclesiis, juxta *c. Constitutus*; 6. de *Relig. dom. & c. Præterea*; 23. de *jure patron.* ita etiam videbatur, quòd si Episcopus liberet Ecclesiæ ex potestate Laici, in compensationem hujus beneficij, possit imponere novum censum, cum eam quasi de novo ad libertatem reduxerit è servitute Laici. Sed contrarium deciditur in *cit. c. Ecclesiis*; quia Episcopus ad hoc tenebatur ex officio suo, in eo autem, quòd quis necessariò facit, sive ex obligatione, non censetur liberalitatem exercere, *l. Rem*; 18. in *fine*, ff. de *adim. legat.* ideoque neque præmium, vel remuneratio ei debetur, *Gl. hic in princ. & Abb. ibid. n. 1.* Tripliciter autem potest intelligi, quomodo Ecclesiæ ab Episcopis ex manibus Laicorum sint liberatæ, ut notat *Abb. hic*

n. 2. vel quia fructus illarum Laici de facto percepunt: vel quia, ad petitionem Episcoporum, cesserunt juri patronatûs, ut liberæ collationis fierent: vel quia censum in fundatione reservatum remiserunt.

XIV. Assertio 2. Clerici, qui per collusionem constituunt Ecclesiæ censualem, sive novum censum ei imponunt, ab illa amoveri debent, prout sumitur ex *cap. Cum Clerici*; 11. h. t. Nam quia quidam Clerici, collusionem faciunt cum Religiosis, Ecclesiis, quas obtinent, citra auctoritatem Episcopi Dissolvunt, eas constituunt censuales, sive censum ab ipsis solvendum imponunt, eo pacto (quamvis etiam sine pacto id facere non possent, *Jo. Andr. hic n. 1.*) ut post mortem eorum, eadem Ecclesiæ, ad præsentationem eorundem Religiosorum, ad filios, & nepotes ipsorum Clericorum possint transferri: ideo præcipit Papa, ut qui inventi fuerint, talia facere, ab iisdem Ecclesiis, appellatione remota, removeantur. Est autem collusio occulta, & dolosa pactio, inter actorem, & reum, per quam alter in judicio perari, se finit *Gl. hic c. Collusio*, quamvis etiam contra judicium talis collusio fieri possit, *Abb. hic n. 1.*

XV. Hinc colligitur primò, pœna illorum, qui Ecclesiæ censualem constituunt, sine auctoritate Episcopi, est, ut illà debeant privari, si id fecerint per collusionem, quæ tamen non præsumitur, si interveniat auctoritas Episcopi, qui si ex justa causa, & ex officio suo id faciat, purgatur omne vitium collusionis; quia Episcopus potest, ex justa causa, Ecclesiæ facere censualem, *Joan. Andr. hic nu. 2. Abb. num. 1.*

Colligitur secundò, quòd tales Clerici, de rigore juris, etiam possunt, ac debent deponi ab Officio, & Beneficio, ob commissam Simoniam; solvebant enim censum, ut filij, vel nepotes eorum consequantur Ecclesiæ, adeoque dabant temporale pro spirituali obtinendo, *c. Cum Clerici*; 6. *Junet. Gl. fin. de pœnis*: Quin etiam tales Religiosi privandi sunt jure præsentandi, quo sunt abusi, *Joan. Andr. hic & Abb. num. 1.*

XVI. Assertio 3. Si quis juravit, se censum novum Ecclesiæ impositum soluturum, is, qui recepit juramentum, cogi potest, ad illud juranti remittendum, ut decernitur in *c. Significavit*; 13. h. t. Nam cum Monachi quidam Clericum aliquem ad Regimen cujusdam Ecclesiæ elegissent (id est, præsentassent, *Joan. Andr. hic n. 1.*) ipsum juramenti vinculo obstrinxerunt, de solvendo eisdem annuum censum trium marcharum, quas Antecessor ejus solverat: sed postea Episcopus Diocesanus, in periculum Ordinis sui (id est, sub obedientia) Clerico illi interdixit, ne censum illum eis solveret: nisi prius constiterit, quòd Episcopali auctoritate fuerit impositus. Re delatà ad Papam Lucium III. is mandavit cuidam à se Delegato, ut si constiterit, prædictum censum, auctoritate Episcopi, & non de novo fuisse impositum, præcipiat Episcopo, ut prohibitionem suam, sine dilatione, relaxet: Si verò census ille de novo sit impositus: sive cum auctoritate Episcopi, sive sine illa; Monachos illos compellat, ut dictum Clericum, appellatione remota, à juramento absolvant. Ex quo patet, quòd etiam auctoritate Episcopi, novus census Ecclesiæ imponi non possit, quod intelligi debet, sine rationabili, & justa causa, juxta *c. Prohibemus*; 7. h. t. *Gl. fin. hic*

fin. hic. Ratio decisionis est, quia impositio census est quædam alienatio iurium Ecclesiæ, & servitus, per quam illa gravatur: res autem, & iura Ecclesiæ, sine iusta causa, & requisitis solemnitatibus, alienari non possunt, neque etiam iuramentum præstitum, de solvendo annuo censu, ab Ecclesiâ servandum est, cum cedat in præjudicium Ecclesiæ, *Viviam. in Ration. Juris Pontif. hic.*

XVII. Sed jam ulterius hic quæritur, quomodo in casu *cit. cap. Significavit*; Monachi poterunt ab Episcopo privari, lite pendente, possessione census, in qua fuerunt; quia Prædecessor moderni Rectoris illum solverat? *Abb. hic num. 3. & 4.* triplicem adfert responsionem. Prima est, quod per solutionem census à Rectore factam, potuerit possessio transferri in Monachos, eod quod sine consensu Episcopi, facta sit, sine cuius auctoritate census imponi non potest. Secunda, quæ est etiam *Innocentij hic num. 1.* Licet Monachis acquisita fuerit possessio census; quia tamen ea clam, sive ignorante Episcopo, acquisita fuit, ideo potuit Episcopus, postquam id scivit, solutionem census Rectori interdicare. Tertia, hæc possessio erat contra jus, ideo Monachi spoliati illâ possessione, non poterant petere restitutionem, nisi probarent, quod ex probabili titulo, seu causa illam possessionem acquisiverint, juxta *cap. 2. de restit. spol. in 6.* Hinc inferitur, quod quando Clerici solvunt census, vel alia onera contra jus, tunc non obstante illâ possessione facti, Episcopus possit illis interdicare, ne illa onera deinceps solvant, *Abb. c. l. num. 4.*

XVIII. Caterum jus percipiendi censum potest etiam acquiri præscriptione: sed quia talis præscriptio est contra jus, eique jus resistit, ideo requiritur, ut præscribens, præter 40. annorum possessionem, in censu Ecclesiastico, habeat titulum, & bonam fidem, vel quod tanto tempore possederit, cujus initij memoria non extat, *Abb. in cit. c. Significavit; num. 5. h. t.* Quod si census ab initio sit impositus, sive ab antiquo: sed postea legitimâ præscriptione sit sublati, non potest Episcopus de novo illum imponere, nisi ex iusta causa. Quamvis autem non possit præscribi census, qui solvitur Principi, in recognitionem supremi dominij, sicut nec ipsa subiectio, *l. Comperit; 6. C. de præscr. 30. vel 40. annor.* Potest tamen præscribi census debitus inferiori, v. g. Ecclesiæ, vel Patrono, *Abb. c. l. n. 6.*

XIX. Assertio 4. Sed neque Patroni, sive Laici: sive etiam Ecclesiastici, seu Clerici, novum censum Ecclesiis, seu Beneficiis patronatus imponere possunt, nec veterem augere, ut constat *ex cap. Gravis; 15. h. t.* Ubi refertur, quod quidam Ecclesiastici, seu Religiosi, habentes jus præsentandi in Ecclesiis, nolunt ad eas vacantes aliquos præsentare, nisi aut novum censum Ecclesiis illis imponant: aut veterem augeant, contra Constitutionem Concilij Lateranensis (*in cap. Prohibemus; 7. h. t.*) & ad solutionem illius Presbyteros instituendos juratoriâ, aut fidejussoriâ cautione compellunt. Quare Clemens III. Papa mandat quibusdam, ut si constitit, contra Constitutionem ejusdem Concilij, super Ecclesiis, vel earum censu, quippiam à tempore dictæ Con-

Tomus III.

stitutionis, fuisse attentatum, in irritum revocent, (nam Constitutiones ad futura tantum extenduntur: non ad præterita, nisi exprimat, *Glos. hic V. à tempore Constitutionis*) & Presbyteros, qui super his iuramenta illicita præstiterunt, contra gratâ satisfactione impositâ, curent absolvi (id est, absolutos declarari, *Gl. hic V. Absolvi*). Et qui contra formam Canonum de cætero super his venire præsumperit (propriâ auctoritate, sine consensu Episcopi, & iustâ causâ, constituendo Ecclesias censuales) canonicè puniantur.

XX. Ubi notandum primò. Quod post fundationem, etiam ad petitionem Patroni, non possit novus census imponi Ecclesiis, ut colligitur *ex hoc c. Abb. hic num. 2. & dictum Tit. præced. num. 43.* Quænam autem condiciones in prima fundatione Ecclesiæ, vel Beneficij apponi possint, tradit *Barb. in hoc cap. num. 3. & 4.*

Notandum secundò. Juramentum, quo quis promittit, se soluturum censum de novo impositum, vel veterem aucturum, non valet; quia juramentum, præstitum in præjudicium juris Ecclesiæ, Rectorem ejusdem obligare non potest, cum potius perjurium, quam juramentum censeri debeat, *Gl. hic V. Juratoria, & Abb. num. 3.* Ubi addit, quod talis absolviatur à peccato, quia temerè juravit. Neque etiam fidejussio tenet; cum sit accessoria ei, quod non tenet: sed prohibitum est, videlicet constitutio novi census, vel veteris augmentum, *Glos. hic V. Fidejussoria.*

Notandum tertio. Pœna eorum, qui contra hanc Constitutionem novos census imponunt, vel veteres augent, est, ut Ecclesiis priventur, sive ab ijs amoveantur, si post prohibitionem scienter hoc fecerint, *Gl. fin. hic:* vel pœna erit arbitraria, cum certa in jure, hoc casu, non sit expressa, ut tradit *Hosienf. hic.* Nec obstat *cap. Quia Clerici; 11. h. t.* Ubi infligitur pœna privationis, nam ibi per collusionem fuit census impositus, & intervenit etiam Simonia: hic non. Quod si quis promitteret novi census solutionem, ut præsentaretur ad Beneficium, pactum Simoniacum foret, & privaretur Ecclesiâ, vel Beneficio, *Abb. hic n. 4.*

§. III.

In qua moneta solvendi sunt census, seu pensiones, & alia debita pecuniaria?

XXI. Pro solutione hujus difficilis, & intricatæ quæstionis, quæ plurimas, & gravissimas lites, ante annos circiter 50. in multis Tribunalibus per Germaniam excitavit: notandum est, quod dupliciter potest mutari moneta: vel intrinsecè, quoad bonitatem, seu valorem intrinsecum, quia nimirum mutatur materia, aut pondus ipsius pecuniæ, dum deterior materia admiscetur, v. g. argento plumbum, aut cuprum, vel de iusto pondere detrahitur. Vel solum mutatur extrinsecè, quoad valorem, seu æstimationem extrinsecam impositam à Lege publica Principis, vel alterius Magistratus jus cudendi monetam

M m m 2

netam habentis, ita, ut pluris, vel minoris fiat, sive æstimetur, manente eodem pondere, & materiæ bonitate.

XXII. Assertio 1. Si mutetur bonitas, aut valor monetæ intrinsecè, videlicet in materia, aut pondere, solutio censûs, vel alterius debiti pecuniarij fieri debet in moneta antiqua, quæ currebat tempore impositi, sive constituti censûs, vel debiti contracti, si adhuc extet: alioquin in nova, seu præsentī, quæ nunc currit, secundum æstimationem tamen monetæ antiquæ, sive in ea quantitate, quæ illi æquivalet, ut docet *Bartol. in l. Paulus; 99. n. 6. ff. de solution. Abb. in c. Quante; 18. n. 12. de iurejur. Et in c. Olim; 20. h. t. num. 4. Gabriel in conclus. commun. lib. 3. de solut. concl. 1. nu. 1. Fachin. Lib. 2. Contror. cap. 10. §. Restat postrema questio, Laym. Lib. 3. Theol. mor. tract. 3. p. 1. cap. 5. num. 19. Fagnan. in cit. cap. Olim; num. 4. Et alij Dd. communiter.* Idque sumitur ex cit. cap. Olim; 20. h. t. Nam cum inter Episcopum Toletanum, & Clericos plebis Rupinæ controversia super Synodatico versaretur, causa illa commissa fuit Episcopo Tudertino, & Collegis ipsius: coram quibus, ex parte Episcopi, positum fuit, quod iidem Clerici Antecessoribus ipsius Episcopi tres denarios Papienses, in Festo Nativitatis, & tres in Festo Resurrectionis Domini, pro Synodaticoolvere consueverint: nunc verò tantum tres Lucenses denarios, pro sex denarijs Papiensibus solvant, cum tamen unus denarius Papiensis valeat sex Lucenses; idèquæ petebat Episcopus, eos compelli, ad solutionem Papiensium, quia etsi primo anno Lucenses denarios acceperit, semper tamen postea protestatus est, salvo jure suo, ut per hoc non fieret ei præjudicium, quoad denarios Papienses. Ex adverso verò positum fuit, quod etsi aliquando denarij Papienses pro Synodatico fuerint persoluti, jam per 45. annos, & amplius, tam huic Episcopo, quam Præcessoribus ejus Lucenses denarij soluti fuerint, & sic nitebantur Clerici præscriptione se tueri: (prout habetur in integra lectione hujus cap.) Causâ remissa ad Papam Innocentium III. Ipse respondit: cum constet, quod denarij Papienses olim pro Synodatico solvebantur, idque ex eo probatur, quia Lucenses denarij postea soluti sunt pro iisdem: nam ex dictis testium, & confessione Advocati alterius partis, scilicet Clericorum, non revocata, evidenter apparet, quod tempore Lotharij Præcessoris hujus Episcopi, pro Synodatico Papiensis moneta soluta fuerit, & à tempore dicti Lotharij non nisi tempus 36. annorum, ut summum effluxerit: & probatum etiam sit, quod tres Lucenses, qui pro uno Papiensi solvebantur, post mortem ipsius Lotharij, quinque, vel sex denarios valebant, quales hodie sunt in usu. Insuper videns Papa, quod propter monetæ mutationem acciderit, ut usque ad tempus moderni Episcopi, Lucenses dati fuerint pro Synodatico, sicut erant in usu; idcirco Papa Procuratorem adversæ partis, nomine Clericorum prædictæ plebis, ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem eorum pro Synoda-

tico, per definitivam sententiam condemnavit. Ratio decisionis hujus cap. est, quia justitia commutativa exigit, ut in omni debito pecuniario, tantumdem in eadem specie, genere, & qualitate, seu bonitate solvatur, sicut in obligationem deductum est. Si ergo nummi antiqui, qui tempore contractûs in usu erant, intrinsecè mutati sunt in novos deteriores, non potest solutio fieri in novis, aut secundum æstimationem eorum: sed veteres, quales promissi, vel novi secundum æstimationem veterum, solvendi sunt: alioquin non tantundem, secundum idem genus, speciem, vel qualitatem, & bonitatem redderetur, si debitor solveret novos numos deteriores, secundum æstimationem eorum. Sicut etiam vice versâ, si novi nummi meliores, ac ponderosiores sint, non cogitur debitorolvere novos: sed satis est, si veteres, quales promissi sunt, vel novos, secundum veterem æstimationem solvat, *Laym. cit. c. 5. num. 19.* Idque clarè patet ex cit. c. Olim; nam obligatio contracta fuit pro Synodatico solvendi denarios Papienses, qui etiam ab Episcopo petiti fuerunt, ut constat ex textu, idèquæ Papa condemnavit Clericos, ad solvendum Papienses, vel si non extent, ad æstimationem eorum: licet in libello actionis æstimatio eorum petita non fuerit, de qua in petitione Episcopi nulla facta est mentio, *Abb. in cit. c. Olim; num. 5. h. t.*

XXIII. Extenditur autem tradita doctrina in cit. Olim; primò, ut procedat, si moneta mutata sit, quoad intrinsecam bonitatem, sive nova moneta intrinsecè immutata sit, quoad bonitatem materiæ, & deterior causa sit, quàm fuerat antiqua, ut in casu cit. c. Olim; sive nova sit intrinsecè aucta, & melior facta, ut in casu cap. Olim Canonici; 26. h. t. Nam utroque casu debet solutio fieri, secundum veterem monetam, vel si ea non extet, secundum ejusdem æstimationem, & valorem intrinsecum, quem habuit tempore contractûs, nullâ habita ratione augmenti, vel diminutionis novæ monetæ, ut docet *Gl. in cit. c. Olim Canonici in notat*, ubi ait, quod census, seu pensio solvenda sit, secundum quod ab initio fuit constituta, sive moneta nova fuerit diminuta, ac deterior facta: sive augmentata, & melior facta, quàm antiqua; semper enim initium spectatur, & solutio faciendâ est, secundum æstimationem antiquæ monetæ, *Gabr. cit. concl. 1. nu. 18. Fagn. in cit. c. Olim; 26.* Idque sumitur ex cit. c. 26. Et pen. h. t. Ubi habetur, quod Rector cujusdam Ecclesiæ certam summam pecuniæ, sive pensionem annuam Canonicis majoris, sive Cathedralis Ecclesiæ, aliquot annis solvit, secundum monetam antiquam: postea alia moneta major, sive melior causa fuit: Canonici exigebant sibi solvi pensionem illam in moneta meliore ex integro. Consultus Papa Gregorius IX. mandat quibusdam, ut Canonicos illos solutione prioris pecuniæ (in qua pensio ab initio fuit constituta, & non in nova, quæ major est, & melior, *Gl. h. c. V. Solutione*) vel si antiqua non sit in usu, æstimatione pensionis antiquæ jubeant esse contentos: nam ut ait *Gl. jam cit.* Si moneta immutata, sive intrinsecè deterior facta fuisset, nolent illam recipere, ergo nec auctam, seu meliorem factam exigere debent.

XXIV. Veruntamen nonnulli intelligunt hoc cap. quando vetus moneta, sive veteres nummi, non tantum quoad intrinsecam bonitatem: sed etiam, quoad extrinsecum valorem Lege publicâ taxatum, sunt mutati, & aucti, prout videre est apud Covarr. de Collat. veter. numism. cap. 7. §. unic. num. 2. in fin. concl. 3. tunc enim sunt omnino distincti nummi novi à veteribus, ideoque solvendi sunt veteres nummi, aut novi, secundum veterum æstimationem. Sed hoc bene refellit Fachin. cit. c. 10. nam sive in casu cit. c. pen. h. t. vetus moneta reprobata fuerit, sive non: sed mansit in sua veteri æstimatione: ex eo non sequitur, novam monetam, non solum quoad intrinsecam bonitatem: sed etiam quoad extrinsecum valorem, auctam, & meliorem factam fuisse: sed cum esset quoad intrinsecam bonitatem melior, non esse solvendam loco veteris, ac proinde videndum, quanti antiqua valuerit, & ejus æstimationem præstandam esse: alioquin si Canonici illi meliorem monetam exegissent, non solum quoad bonitatem materiæ intrinsecam: sed etiam quoad valorem extrinsecum, & majorem æstimationem, seu pretium impositum, nimis injusta fuisset eorum exactio; quia non solum in meliore moneta sibi solvi, sed etiam si valor extrinsecus, seu æstimatio aucta fuisset, ultra summam sibi debitam, sive plus debito exegissent, quod non est præsumendum, & Pontifex eos coarguisset, Fach. c. l. apud quem plura de hoc legi possunt.

XXV. Extenditur secundò. Solutio censûs fieri debet, secundum antiquam monetam, tamen si creditor pluribus vicibus receperit solutionem in alia nova moneta, etiam sine omni protestatione: nihilominus enim sibi non præjudicat, quoad antiquam monetam, Innocent. in cit. c. Olim; V. Protestatus, & Hostiens. Fagn. ibid. num. 7. & 8. & patet ex dicto c. Olim; in quo Episcopus acceperat denarios Lucenses, plus, quam 30. annis, & tamen sibi non præjudicavit, quoad Papienses, quia præscriptio non erat completa.

Extenditur tertio. Etiam legatum relictum in testamento, si v. gr. 1000. ducati sint legati, si postea superstiti adhuc Testatore, mutatio pecuniæ facta sit, quoad intrinsecam bonitatem, solvendum est secundum quantitatem, vel æstimationem monetæ, quæ erat tempore conditi Testamenti, Abbas in cit. c. Olim; num. 4. Fagnan. ibid. num. 9. & 10. Idemque dicendum per quemcunque contractum, aliamve dispositionem, vel etiam per condemnationem judicis, debitum fuerit contractum, si mutatio monetæ, quoad intrinsecam bonitatem, facta sit, semper solutio fieri debet in moneta, quæ fuit tempore debiti contracti: vel si ea non extet, in moneta, quæ modò currit, secundum æstimationem tamen monetæ antiquæ, Abb. c. l. num. 4. Fagn. ibid. nu. 13.

XXVI. Limitatur autem supra posita assertio, ut non procedat, si per tempus sufficiens, ad legitimam præscriptionem, semper solutio facta sit, non in moneta veteri: sed nova, & currente tempore solutionis, & secundum ejusdem valorem, & æstimationem, ut patet ex cit. c. Olim ibi: non nisi 36. anno-

rum ad plus tempus effluerit: ergo à contrario sensu inferitur, si Lucenses denarii per 40. annos soluti fuissent pro Papiensibus, præscriptum fuisset in solutione Papiensium, adeoque protestatio Episcopi non valuillet, Gl. ibid. V. Non nisi; 36. Innoc. in fine, & Joan. Andr. ibid. & Abbas num. 6. Gabriel. c. l. concl. 1. num. 25. Quamvis Hostiens. ibid. V. Et à tempore, dicat, hoc casu, non currere præscriptionem, propter malam fidem. Idque verum est, si in casu dicti c. Olim; Clerici solvebant denarios Lucenses scienter, loco Papiensium; tunc enim nunquam præscribere poterant, cum haberent malam fidem: secus si solverant eos tantum pro Lucensibus, quia putabant se ad alios solvendo non teneri: & tunc potuerunt præscribere, quia bonam fidem habebant, quomodo intelligi potest opinio Hostiens. & aliorum Dd. qui illam sequuntur, Gabriel. c. l. num. 28. Fagnan. c. l. num. 18. Porro quod dictum est de præscriptione 40. annorum, id habet locum in præscriptione contra Ecclesiam, ut in casu cit. c. Olim; at contra privatum sufficit præscriptio minoris temporis, scilicet 30. annorum, si per tot annos semper facta fuit solutio in nova moneta, secundum valorem, & æstimationem ejusdem currentis tempore solutionis, Gabriel. c. l. num. 25. Fagn. c. l. n. 21.

XXVII. Assertio 2. Si moneta, seu pecunia, manens eadem, intrinsecâ bonitate materiæ, ac pondere, solum extrinsecè muretur, & vel augeatur, quoad imposititium valorem, seu æstimationem: vel minuatur: tum non consentiunt inter se Dd. quomodo solutio fieri debeat. Prima sententia, & quidem communior Dd. est, quod hoc casu solutio fieri debet, secundum valorem, seu æstimationem monetæ, quam habet tempore solutionis: non contracti debiti, adeoque talis mutatio monetæ fiat, commodo, vel incommodo creditoris, ita, ut si tempore solutionis auctus sit valor extrinsecus monetæ, augmentum illud lucro creditoris cedat: sicut & diminutio ipsius damno. V. gr. centum taleros imperiales quis mutuo dedit alteri, cum valeret tunc talerus 18. baccos, hoc pacto adjecto, ut tantundem in proba moneta, sive eadem, sive aliâ æquivalente restituatur) sed postea manente eadem bonitate intrinsecâ, singuli taleri valeant sesquiflorenum: hoc augmentum cedit creditori, ita ut tempore solutionis ipsi debeant restitui 150. floreni, licet tempore contracti mutui, centum taleri tantum valerent 120. florenos. Sicut vice versâ, si taleri, tempore dati mutui, valebant sesquiflorenum, & postea devenerunt ad florenum, & 20. cruciferos, sufficet, si debitor solvat pro centum taleris acceptis, 120. florenos. Ita docet Bartol. in cit. l. Paulus numer. 6. ff. de solation. Covarruv. in collat. veter. numism. cap. 7. §. unic. conclus. 4. num. 3. Gabriel. cit. lib. 3. de solution. conclus. 2. numer. 1. Gail. lib. 2. observation. 73. numer. 9. Fachin. lib. 2. cap. 9. in quæst. 1. Fagnan. in cit. c. Olim; numer. 22. & 23. & alij, qui tamen id limitant: modò nulla debitoris mora intervenierit in solvendo, alioquin damnum ex diminutione pecuniæ proveniens, ad eum pertinebit.

M m m 3

Fun-

Fundamentum præcipuum hujus sententiæ est; quia hoc casu bonitas intrinseca monetæ non mutatur: sed tantum æstimation, seu valor extrinsecus: in hoc autem inspiciendum est tempus solutionis, l. *Cum quid*; 3. *junct. Gl. fin. l. Vinum*; 22. ff. de reb. credit. Ubi dicitur, quod vinum mutuo acceptum restituendum sit, secundum eandem æstimationem, non quæ tempore contractus erat (nisi debitor fuerit in mora) sed quæ tempore redditionis, seu solutionis. Ergo etiam debitor pecuniæ, qui v. gr. in taleris, vel ducatis mutuum accepit, nulla eorum in specie factâ designatione: vel factâ quidem, sed numero incerto, non tenetur, ad eam æstimationem extrinsecam solvendam, quæ tempore contractus major fuit, neque liberatur, solvendo valorem, seu æstimationem, quæ fuit tempore contractus, si postea creverit valor talerorum, vel ducatorum extrinsecus. Limitant autem traditam doctrinam, si expressè conventum sit, ut pecunia reddatur, v. gr. tot floreni, vel tot ducati in eadem æstimatione, quâ dati sunt: tum enim æstimatio, non quæ est tempore solutionis: sed quæ fuit tempore promissionis, seu contractus, attendi debet.

XXVIII. Verum contraria sententia est probabilior, nempe quod in mutuo, aliisque contractibus, ac debitis pecuniariis, quando expressè conventum non fuit, ut certa species monetæ, sive talis materiæ, ac formæ certo numero corporum solveretur, solutio fieri debeat, secundum valorem, seu quantitatem, quæ tempore contractus data, & accepta fuit à debitore, ita tamen, ut sive valor extrinsecus pecuniæ postea crescat: sive decrescat, ea mutatio fiat commodo, vel incommodo debitoris, adeoque is tanto pauciores nummosolvere cogatur, quanto magis eorum valor extrinsecus est auctus, vel tanto plures, quanto magis eorum valor est diminutus, *Covarr. cit. §. unic. num. 3. in fine, Molin. tract. 2. de justit. dis. 312. conclus. 1. num. 2. & 3. Silvest. V. Solutio, q. 2. dicto 1. Mysing. cent. 4. obs. 1. Laym. cit. cap. 5. num. 15. & alij apud ipsum*. Ubi ait, hanc sententiam praxi, & consuetudine Imperij esse receptam; nam pro debitis etiam antiquissimis hodie taleri, & ducati, secundum æstimationem, seu valorem pro tempore currentem solvuntur. V. gr. si quis mutuo det centum ducatos, valentes eo tempore 200. florenos argenteos Rhenenses, ex pacto, ut tantundem in proba moneta reddatur, non quidem in specie: sed in eadem mensura, seu quantitate, vel ut in auro quidem solvatur: non tamen designato certo numero corporum, sive ut reddantur centum in specie ducati: sed solum æstimatio illorum solvatur: hoc casu, si valor extrinsecus ducatorum decrescat, id oberit debitori, ita, ut debeat plures ducatos numerare, quam accepit; nempe tot, quot nunc secundum præsentem valorem faciunt 200. florenos. Si verò valor extrinsecus ducatorum auctus est, ita, ut unus ducatus valeat duos florenos, cum dimidio, qui antea duos tantum florenos valebat, id proderit debitori; quia pauciores numerabit, & solvet, scilicet tot solum, quot secundum præsentem æstimationem auctam faciunt 200. florenos. Idque non necessarîo in specie (nisi conventum sit, ut in auro fiat solutio) sed in alia proba moneta. Unde cum

dicatur in hac specie facti, tempus solutionis esse spectandum, id ita intelligendum est, quod solutio fieri debeat, secundum valorem intrinsecum monetæ, seu pecuniæ, quem habet tempore solutionis, licet ea tantum quantitas, quæ tempore contractus credita fuit, solvenda sit, v. g. 200. floreni argentei, quibus centum ducati tum æstimati fuerunt, ut ex *Anton: Fabro docet Laym. c. l.*

Ratio hujus sententiæ est, quia pecunia, si aliud non sit expressum, in mutuo, vel quovis alio contractu, aut debito pecuniario, considerari debet, secundum valorem, quem tempore contractus habebat, ita, ut tanta quantitas sit reddenda, quanta data fuit; sive postea pecunia illa, quoad valorem extrinsecum, augeatur, sive decrescat: utrumque enim æquè cedere potest in damnum, vel commodum, tam debitoris; quam creditoris, adeoque æqualis, ex natura rei, utriusque partis est conditio. Tum quia verum millimum est, contrahentes de valore, seu æstimatione imposititia pecuniæ, quæ certa fuit tempore contractus, cogitasse: non de incerto futuro valore, qui erit tempore solutionis, de quo vix cogitare poterant. Tum quia in omnibus contractibus, in quibus dominium transfertur, inspiciendus est valor, quem res habuit tempore traditionis, ut scilicet commodum, & incommodum semper ad dominum spectet, atque inter contrahentes æqualitas servetur. Tum denique, quia ideo Lege publicâ Magistratus augetur, vel diminuitur æstimatio, seu valor extrinsecus pecuniarum, ut secundum illum meritationes, & solutiones debitorum fiant: ergo si Lex determinans valorem, sive æstimationem est iusta, ut supponitur, ea servari potest, ac debet: alioquin, si is qui debet, v. gr. unum ducatum, qui tempore contractus æstimatus fuit duobus florenis argenteis: sed postea quoad valorem extrinsecum, & imposititum, auctus fuit ad tres florenos, integrum ducatumolvere deberet, vel locò illius, tres florenos, uno floreni plusolvere deberet, quam promissum, sive in obligationem deductum fuerat, ut bene notavit *Laym. cit. c. 5. n. 15.*

XXIX. Ad fundamentum oppositæ sententiæ respondit *Ad. cit.* magnum esse discrimen inter vinum mutuo datum, & inter pecuniam numeratam; nam pecuniæ æstimatio plerumque certa est, & definita publica Lege Magistratus, neque facile mutatur; at verò pretium vini est incertum, & sæpius variatur. Deinde valor extrinsecus, seu æstimatio imposititia, est de substantia monetæ, seu pecuniæ, l. 1. ff. de contr. empt. vini æstimatio non est de substantia vini, non enim vinum ideo melius est, quia pluris æstimatur, ergo à vino non rectè sumitur argumentum ad monetam. Et sic patet responsio ad LL. supra allatas in oppositum.

XXX. Porro prædicti *Ad.* fortè concitari posse, videntur, si dicatur, Auctores primæ sententiæ non voluisse negare, quin debita solvi possint, secundum valorem extrinsecum, qui est tempore solutionis, si is stabili, & perpetuâ Lege, vel communi populi consensu, & approbatione, fuerit auctus: sed tum demum, si absque decreto, & constitutione legitimi Magistratus, valor extrinsecus creverit, v. g. improbâ seneratorum, & camporum consuetudinibus.

ne. Vel si auctus sit valor extrinsecus pecuniæ, lege quidem publicâ: non tamen stabili, & perpetuò duraturâ: sed tantum ad breve tempus, quamdiu v. g. bellica necessitas durat, tum enim antiqua debita nequaquam, secundum augmentum valoris extrinseci, solvenda sunt; quia pecunia publicam, & perpetuam æstimationem habere debet, l. 1. ff. de contrah. empt. Covarr. cit. §. un. n. 4. concl. 6. Laym. cit. c. 5. n. 15. in fine ex Rebello, & n. 16. limit. 1. & 2.

XXXI. Assertio 3. Si valor extrinsecus pecuniæ multum, & notabiliter augeatur, propter intrinsecam depravationem materiæ, tum antiqua debita solvenda sunt, non secundum augmentum valoris extrinseci, quod pecunia habent tempore solutionis: sed secundum intrinsecam bonitatem, & valorem veteris monetæ, ex receptissima sententia Dd. apud Laym. cit. cap. 5. num. 16. limit. 3. Si verò merè extrinsecus valor monetarum, quæ iusto metallo, ac pondere cussæ sunt, modicè tantum sit auctus; tum iustè sit talis auctio, prout ducatorum, & thalero- rum æstimatio, propter maiorem opportunitatem, & commoditatem negotiandi, & transportandi, quam habent, comparatione minutorum monetarum, quæ intrinsecè non sunt vitiatæ, iustà ratione, super valorem suum intrinsecum, secundum se spectatum, augeatur: modicè tamen; quia si monetæ habeant intrinsecam bonitatem materiæ, & iustum pondus, non est ratio, cur earum valor extrinsecus multum augeatur, vel minuatur, atque secundum talem auctionem modicam valoris extrinseci, etiam antiqua debita solvi possunt, Laym. cit. c. 5. n. 17.

XXXII. Assertio 4. Si propter intrinsecam monetarum depravationem valde enormem (præsertim si talis mutatio pecuniæ non diu sit duratura, nec publicâ lege stabili statuta) ideòque extrinsecus valor bonarum monetarum augeatur, v. gr. thalero- rum, vel ducatorum: tum antiqua debita, secundum valorem, seu bonitatem intrinsecam monetarum, quam habuerunt, tempore contractûs, solvenda sunt, ac proinde veteres, & non novi adulterini nummi solvi debent, ut ex communi Dd. sententia tradit Laym. Lib. 3. tract. 3. p. 1. cit. c. 5. n. 25. Ubi rationem dat, quia tam enormis mutatio, & æstimationis, seu valoris inæqualitas, est contra institutionem, & veritatem nummi, sive pecuniæ, & cedit in grave damnum Communitatis, & est impedimentum omnium commerciorum, quorum causâ pecunia est introducta, adeòque iustâ, & stabili lege decerni non potest.

XXXIII. Similiter è contrario, si propter depravatas monetas, v. gr. cupreas, vel æreas, valor ijs extrinsecè impositus, & enormiter excedens valorem bonitatis intrinsecæ diminuatur: & per consequens etiam extrinsecus, seu impositivus valor bonarum monetarum, secundum proportionem, decreseat: tum debita, secundum valorem intrinsecum, quem monetæ habuerunt, tempore contractûs, solvenda sunt, ac proinde debitor vitiatos nummos, quales accepit à creditore, ei restituere debet: non autem bonos, & quoad intrinsecum valorem longè meliores, etsi quoad extrinsecum valorem aliquamdiu eandem æstimationem habuerint: Ratio est, quia contrariorum eadem est ratio contraria, adeòque quod dictum est de augmento pecuniæ,

idem, servatâ proportionem, dicendum est de diminutione ejusdem, Laym. cit. asp. 5. nam. 26. Ubi fusè, & bene plures quæstiones circa mutationem pecuniæ tractat, & explicat.

XXXIV. Assertio 5. Si in mutuo, vel alio contractu, aut dispositione, expresse actum, vel conventum sit, ut certa species monetæ, & certo numero reddatur, tum superveniens mutatio monetæ, quoad valorem extrinsecum, in commodum, vel in damnum creditoris cedit, cui in eadem specie tot numero corpora, tempore constituto, solvi debent, quot in pactum, & obligationem deducta sunt. Est communis sententia Dd. apud Covarr. cit. §. unic. n. 5. concl. 7. Abb. in cit. c. Quanto; 18. num. 5. de iure jur. Molin. cit. disp. 3. 12. nu. 9. Ubi ait, hoc interdum fieri solere, timore variationis monetarum, quoad valorem, Laym. cit. c. 5. num. 13. V. gr. si quis centum ducatos mutuo accepit, secundum numerum corporum, non secundum æstimationem: hoc pacto, ut in specie centum corpora ducatorum redderet mutuanti: is centum ducatosolvere tenetur, sive valor eorû extrinsecus auctus fuerit, sive diminutus, est enim hæc lex conventionis iusta, ideòque servanda, l. 1. ff. de pact. Neque verò idcirco iste contractus mutuum non erit, quod talis videatur esse debitor speciei, non generis; non enim debitor eosdem numero ducatos, sed alios ejusdem materiæ, & formæ reddere tenetur: adeòque ducati certæ materiæ, & formæ per modum generis debentur; quia non iidem numero ducati debent restitui, sed alij similis materiæ, & formæ.

XXXV. Porro in proposito casu, creditor non tenetur pro ducatis, quos mutuos dedit, & in eadem specie sibi reddi pactus est, aliam argenteam monetam, quamvis probam, & ejusdem æstimationis, recipere; quia aliud pro alio invito ereditori solvi non potest, l. 2. §. Mutui datio, ff. de reb. cred. Excipitur primò, nisi forsan species monetæ promissæ reprobata sit, vel omnino perièrit, tunc enim alia ejusdem æstimationis solvi potest, ac debet, arg. cit. c. Olim; & ibi Gl. fin. h. r. & Abb. num. 4. Mynsing. cit. cent. 4. obs. 1. n. 6. Neque verò hoc casu, propter interitum speciei, debitor omnino liberatur; cum videatur impossibilis solutio, & per debitorem non stet, quod non solvat in illa specie. Nam in contractibus, præsertim onerosis, & reciprocis, debitor ad duo tenetur, nempe ad solvendam æstimationem pecuniariam, & simul ad solvendam illam æstimationem in certa specie monetæ: ergo licet posterior obligatio, propter interitum speciei, non possit impleri: tamen prior, & quidem principalis, nihilominus durat; sunt enim hæc duæ obligationes dividuæ, & separabiles, nec utilis per inutile vitari debet, juxta Reg. 37. in 6. Laym. cit. c. 5. n. 14. Ubi addit, quod in promissione merè liberali pendeat ex intentione promittentis, utrum se ad certæ speciei monetam obligare voluerit principaliter: an verò solum accessorie, ita ut etiam si species nummorum non extet, nihilominus æstimationem ejusolvere velit, id quod in dubio præsumitur.

Excipitur secundò, si certum sit, creditoris non interesse, sive in moneta, de qua conventum est, sive in alia proba, & usuali solutio fiat, tunc enim cogendus videtur, ad aliam speciem recipiendam, arg. l. Paulus; 99. ff. de solutionib. Ubi dicitur, debitorem, (vel credi-

creditorem, ut legendum ait, *Gothofr. ibid. lit. IV.* non esse cogendum, in aliam formam nummos accipere, si inde damnum passurus est; ergo à contrario sensu videtur, cogi posse, si damnum passurus non est, *Laym. c. l. quod tamen sic accipiendum est, si moneta, quæ ex pacto debetur, facile haberi non possit, arg. l. si se; 4. §. Ait Prætor; 3. ff. de re judic. Mysing. cit. obs. 1. n. 6.* alioqui si æquè facile haberi possit aurea moneta, de qua solvenda conventum est, standum est pacto; quia contractus ex conventionione legem accipiunt, *l. 1. §. Si convenit, ff. de deposito.* Neque obstat, quod consuetudo generalis permittat, pro aureis nummis mutuo acceptis, argenteos in eadem quantitate, & æstimatione solvere: sicut & pro debito cujusvis monetæ aliam quamcūque æquivalentem, ac probam solvere licet, modò non sit minutissima; hæc enim consuetudo tunc obtinet, cum specialiter non convenit, ut in certa specie solutio fiat: sed illud tantum expressum fuit, nummos aureos creditos esse, *Covarr. cit. §. unic. concl. 1. n. 1. Laym. c. l.* Alioqui verò, etiam jure communi, statutum est, debitorem pro aureis nummis argenteos solvere posse, nec ideo aliud pro alio solvere videtur; tum quia nummi aurei, & argentei in eadem quantitate functionem recipiunt, eundemque usum, & utilitatem præstant, *arg. l. Quæ extrinsecus; 6 §. ff. de V. O.* in omnibus enim monetis ratio quantitatis, sive valoris impositi habetur, *l. 1. ff. de contrah. empt.* tum quia debitorem summa æquitas defendit, quoties creditoris non interest, *cit. l. Paulus; 99. junct. l. 2. §. Item unus, ff. de aqua, & aqua, plur. arc. Fach. Lib. 2. contr. c. 49.*

§. IV.

Quomodo solvenda sunt ea, quæ ex voto debentur?

XXXVI. De hoc agit in *c. Ex parte; 18. h. t.* Nam propositum fuit Papæ Innocentio III. Quod quidam in Archiepiscopatu Compostellano voverunt, Ecclesiis solvere certas mensuras, sive sextarios grani, seu frumenti: in illo autem loco reperiuntur diversæ mensuræ, sive sextarii, majores, & minores; Unde quæsitum fuit, an secundum majorem, vel minorem mensuram, vota sint exolvenda, prout format casum *hujus c. Abb. hic.* Quia verò nonnulli vota illa (annua) B. Jacobi, continuè persolverunt, ad communem terræ mensuram, secundum quam emunt, & vendunt incolæ: quidam verò, qui à longis retro temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc inceperunt solvere vota illa, ad quandam mensuram minimam, & ignotam; & secundum illam solvere volunt: ideo Papa respondit, cum non constet, ad quam mensuram antecessores eorum persolverint, distinguendum esse: utrum habitatores Regionis illius, qui vota illa continuè persolverunt, ad unam, & eandem mensuram solverint, an ad varias, & diversas? In primo casu, & illi ad eandem solvere sunt cogendi: In secundo casu, si ad diversas mensuras solvere convenerunt, & illi volunt solvere ad minorem, non sunt cogendi, ut ad majorem solvant; quia cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt à Viris Ecclesiasticis exigenda, ne vide-

antur lucris temporalibus, tanquam exactores, inhiare.

XXXVII. Pro declaratione hujus cap. Notandum primò. Si aliqui voverunt, se daturos alicui Ecclesiæ, vel pauperibus, annuatim unam mensuram tritici, v. g. non determinando, de qua mensura id intellexerint, obligantur tum ipsi, tum Successores eorum, seu posteri solum ad minimam mensuram solvendam: nisi generalis consuetudo Terræ, sive Regionis sit, ut ad unam, & eandem certam mensuram, omnes, vel major pars populi, hujusmodi vota solvant, prout sumitur ex *cit. c. Ex parte; h. t.* Hispani enim DEO voverant, se soluturos Ecclesiæ Compostellanae, in honorem S. Jacobi Apostoli, annuatim certas mensuras frumenti, & deinde votum solvebant in mensuris minimis. Respondet Pontifex non esse cogendos, ad solvendas majores, nisi omnes prius eandem communem mensuram solvere sint soliti: Idque etiam sumitur ex *l. Nummis; 75. ff. de legat. 3.* Ubi dicitur: *Nummis indistinctè legatis, exigentes legati videntur, si neque ex consuetudine, (loquendi) patrisfamilias, sive testatoris defuncti; neque ex consuetudine Regionis: neque ex contextu, sive verbis testamenti apparere possit, quales legati sint.* Consentit *l. Si servus; 50. §. ult. ff. de legat. 1. Abb. in cit. cap. Ex parte; n. 2. & 3.* Ubi ait, quod verba dubia prolata, etiam in voto, accipiunt interpretationem ex usu, sed consuetudine Patriæ. Ratio decisionis hujus capellæ, tum quia in obscuris minimum est sequendum, *Reg. Jur. 30. in 6. & l. Semper; 9. ff. eod.* tum quia votum strictè interpretari oportet, ut in quantum fieri potest, minus obliget, idque ut occasio, & periculum sacrilegæ violationis vitetur, *Abb. c. l. num. 4. Sanch. Lib. 4. moral. c. 13. n. 8. & c. 11. n. 3.*

XXXVIII. Sed contra obstat videtur primò Text. in *l. Titia; 38. §. Si auro, & argento legati.* Ubi dicitur, quod legatum factum Ecclesiæ, strictius interpretari oporteat, ita ut si quis legavit Ecclesiæ calicem, vel imaginem, non debeat intelligi de aere, sed potius de argentea legata: Ergo similiter si quis vovit Ecclesiæ dare certas mensuras tritici, non de minoribus: sed de majoribus mensuris votum id intelligi debet, in favorem Religionis, & causæ piæ. Sed respondetur in primis, in casu illius Legis non fuisse in Templo illo, nisi aureas, & argenteas imagines positas, ut patet ex ipso Textu; cum ergo in eo Templo non essent aereæ statuae, non poterat legatum de aere intelligi; quia constabat voluntatem testatoris non esse, ut aere ibi collocaretur, *Sanch. cit. cap. 13. num. 8.* Et hinc, cum quis calicem legavit, vel promisit certæ Ecclesiæ, debet aureum, vel argenteum dare, non æneum; quia intelligitur legatus, vel promissus calix aptus ad cultum Divinum, qualis non est æneus, *c. Ut calix; 45. dist. 1. de consecr. Abb. in cit. c. Ex parte; n. 4. h. t. Aror. p. 1. lib. 11. c. 20. q. 10. Sanch. c. l. n. 13.* Deinde, esto in legatis id definitum esset, ut id, quod majus, vel pretiosius est, dari debeat: non tamen idem obtinet in votis. Ratio discriminis est, quia in legatis fit interpretatio contra hæredem, & non contra ipsum testatorem, qui liberaliter reliquit rem legatam, & ideo respectu hæredis fit stricta interpretatio, cedens in majus gravamen illius; quia per id non derogatur libertati testantis, qui præsumitur, favore piæ causæ, legare voluisse id, quod

id, quod majus, vel melius est. At verò in votis sit interpretatio contra ipsum voventem, qui liberaliter promissit, ideòq; mitior, & benignior debet fieri interpretatio, in favorem libertatis ipsius; nam cum sponte promissit, non videtur cogendus, ab subeundum gravius onus in re ambigua: tum etiam ne nimia videatur esse exactio, & ne ceteri voventes à munificentia in Ecclesiam avocentur, *Abb. c. l. Aror c. l. Sanch. c. l. Suar. tom. 2. de Relig. Lib. 4. de voto c. 7. n. 10.*

Objici potest secundò. Incertitudo rei promissæ aut legatæ vitiat actum, ita ut nullam obligationem pariat, ut patet ex l. *Triticum*; 94. ff. de V. O. Ubi dicitur, si quis promittat triticum in genere, nulla oritur obligatio, si non constet de certo genere; vel quantitate tritici. Vel si quis promittat opus fieri, v. g. insulam, & non exprimat locum; ubi fieri debeat, l. *Qui insulam*; 90. ff. eod. vel si legetur animal in genere, ut notat Gl. in l. *Legato*; 37. V. *Possumus*; ff. de legat. 1. ergo idem dicendum est in proposito, nempe votum, propter incertitudinem rei promissæ, vitari. Respondet *Abb. in cit. c. Ex parte*; num. 5. neg. conseq. quia incertitudo rei promissæ non vitiat obligationem in spiritualibus, & Ecclesiasticis, sicut in profanis, & ideo ex æquitate canonica non vitatur talis obligatio: sed debet reduci ad arbitrium boni viri, sive Superioris, à quo consideratis circumstantiis, fiet certa determinatio: sicut etiam dotis promissio, ob nimiam generalitatem, favore ejusdem, non vitatur: sed determinari debet, secundum facultates patris dotantis, & dignitatem personæ mariti, l. *Cum post*; 69. §. *Gener*; ff. de jure dotum. Sed neque jure Civili improbantur, & irritantur omnes promissiones, & legata, propter incertitudinem rei in genere, & indeterminatè promissæ: sed tunc tantum, quando tam generalis, & incerta sit promissio, ut dando rem ferè nullius æstimationis, & pretii, possit impleri, ut notat *Suar. cit. c. 7. num. 13.* Adde, quòd in casu cit. c. *Ex parte*; votum fuit factum de certa mensura, nempe uno sextario frumenti annuatim præstando: sed non constabat, de quo sextario, majore, an minore: idè voventes, dando modicum quid frumenti infra sextarium minorem, votum non implevisent, *Abb. ibid. num. 5.*

Objicitur tertio. In c. *Cum dilecti*; 16. de donat. dicitur, quòd in Beneficiis plenissima facienda sit interpretatio, nempe in piis donationibus, & legatis, ergo etiam in votis, ut in majorem cultum Dei cedant. Resp. id verum esse, si ex verbis, & materia subjecta, de intentione voventis constet, ut in illo c. *Cum dilecti* supponitur. In dubio verò amplissima interpretatio facienda est, adversus voventem, servatà tamen verborum, & materiæ proprietate, & quantum præcisè necessarium est, ad implendum id, quod ad Dei cultum promissum est. Accedit, quòd Regula illa habet locum in beneficiis Principum, & Nobilium, ut in privilegiis: votum autem non est beneficium: sed obsequium hominis erga Deum, *Suar. c. l. n. 13.*

XXXIX. Notandum secundò. Si constet de consuetudine majoris partis totius Civitatis, vel Communitatis, illa servanda est, etiam si minor pars aliud hæcenus observavit, arg. c. 1. de his, quæ sunt à major. parti. cap. ut in proposito casu, si omnes, vel major pars populi ad eandem mensuram votum solvit: si verò plures solverunt, tam ad unam, quam ad a-

Tomus III.

liam diversam mensuram, ita tamen, ut non constituant majorem partem totius Civitatis: tunc sive sint plures, sive pauciores, si non constet de mensura Antecessorum, volentesolvere minorem, non debent cogi, ad solvendam majorem mensuram; nam non potest induci consuetudo exacto minoris partis Communitatis, *Abb. in cit. c. Ex parte*; num. 6. & 7. h. t.

SECTIO II. DE EXACTIONIBVS.

Secunda pars Rubricæ hujus Tituli est de Exactionibus, quarum nomine veniunt tributa, aliæque similes collectæ pecuniariæ, seu pensationes, quæ vel à Principibus secularibus imponuntur, iisque præstantur: vel ex præcepto SS. Canonum Prælati Ecclesiarum penduntur, quæque sunt, vel ordinariæ, vel extraordinariæ, de illis prius, de extraordinariis postea agemus.

§. I.

Quenam sint exactiones ordinariae Episcopis, seu Prælati Ecclesiasticis à subditis Clericis, vel Laicis præstandæ?

XL. Assertio 1. Inter exactiones ordinarias numeratur in primis Canonica portio, id est, pars à SS. Canonibus instituta, & approbata, quæ ex relictis, & proventus Ecclesiis obvenientibus detrahitur, & Prælati debetur: eaque duplex est, una Episcopalis, quæ debetur Episcopo ex omnibus Legatis, quæ sunt quibuscunque Ecclesiis, aut piis locis suæ Diocesis, c. *De his*; 7. & c. *seq. caus. 10. q. 1.* & aliis locis, de qua actum est supra Tit. 16. sect. 4. §. 4. Altera est Canonica portio Parochialis, quæ debetur Ecclesiæ Parochiali, seu Rectori ejus, ex omnibus, quæ obveniunt, ratione funeris, alteri Ecclesiæ, in qua ejus Parochianus sepelitur, de qua egimus supra Tit. 18. §. 6.

Secunda exactio, sive tributum Ecclesiasticum est Synodaticum, prout vocatur in c. *Olim*; 20. h. t. Quia in Synodo singulis annis celebranda, ab omnibus ad illam vocatis præstari consuevit: sive Cathedralicæ Episcopalis, c. *Conquerente*; 16. junct. Gl. V. *Duos solidos de Offic. Ind. Ordin.* quod Episcopus exigere potest à singulis Ecclesiis suæ Diocesis (præterquam à Monasteriis, c. *Inter cetera*; 8. caus. 10. q. 3.) sed non ultra duos solidos, sive aureos, c. 1. cit. caus. & q. & ibi Gl. V. *Duos solidos*: qui solvendi sunt, secundum taxam, sive æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus, sive ab initio solvi consuevit, Gl. in cit. c. *Conquerente*; V. *Duos solidos*; Aliquando tamen plus, vel minus exigitur, Gl. in cit. c. 1. V. *Duos solidos*; non tamen plus, quam vetusti moris esse, constiterit, c. *Nec numerus*; 5. cit. caus. 16. q. 3. quia in ejus solutione attendenda est propria cujusque Ecclesiæ, vel diversarum Cathedralium Ecclesiarum justa, & rationabilis consuetudo, *Piasce. in praxi Episc. p. 2. c. 2. art. 2. n. 11. &*

Nnn n

olim

olim quidem solvebatur in Festo Nativitatis, & Resurrectionis Domini, c. *Olim*; 20. h. t. Neque contra Cathedraliticum ullo tempore præscribi potest, ut in totum non solvatur; quia debetur in signum subjectionis, & honorem Dignitatis Episcopalis. *Gl. in c. Pastoralis*; 7. *V. Cathedraliticum*; & *ibid. Abb. n. 7. de donat. Piafec. c. l. Barb. Lib. 3. Jur. Eccles. c. 20. n. 5. & seqq.*

Tertia exactio ordinaria est quarta decimatio, quæ de jure communi debetur Episcopo ex omnibus decimis suæ Diocesis, eratque olim quandoque medietas, sive dimidia pars, c. *Antiquos*; 8. *caus. 10. q. 1.* quandoque tertia pars, c. *De his*; 7. & *ibi Gl. V. Tertia*; & c. *Decrevimus*; 10. *cit. caus. & q. Postea* verò statutum fuit, ut quarta tantum debeatur ex omnibus decimis, nullis factis deductionibus, c. *Conquerente*; 16. *de Off. Ordin. c. De quarta*; 4. *de præscript. c. Cum olim*; 19. h. t. & *ibi Gl. V. Quarta omnium*; Ubi ait, hodie in hac re potius spectandam esse consuetudinem cujusque loci, quæ in pluribus Diocesis per consuetudinem est omnino abrogata, ut etiam dictum supr. *Lib. 1. Tit. 3. n. 105.* Quarta exactio ordinaria est Procuratio præstanda in Visitationibus, de qua infra.

XL I. Assertio 2. Prædicta tributa, sive onera, & alia jura Episcopalia præstari debent Episcopo ab omnibus Ecclesiis, in cujus Diocesi sunt sitæ, prout sumitur ex c. *Cum olim*; 19. h. t. Nam Episcopus » Caesar-Augustinus conquestus est apud Papam contra quendam Abbatem, ratione duarum Ecclesiarum, quas ipse possederat, quod ipsum in illis Ecclesiis, quartis decimarum, procuracionibus, & aliis » quibusdam juribus Episcopalibus defraudasset: » Abbas verò, & Conventus opponebant, illas Ecclesias non esse in Diocesi dicti Episcopi. Item proponebant instrumentum quoddam, in quo continebatur, quod Episcopus illas Ecclesias, vel forte » quædam jura in illis Abbati concesserat: at verò contra quædam instrumenta compositionum producta » ab Episcopo excipiebat Abbas, quod per metum » Regium illæ compositiones emanaverint, (vel forte dicebat, illa instrumenta esse falsa, ut refert *Gl. hic*) » His auditis, Papa Innocentius III. rescribit, cum » probatum sit, quod dictæ Ecclesiæ in Diocesi Episcopi Caesar-Augustini sint constitutæ, & non solum » per alia (forte per testes, *Gl. hic V. Per alia*;) sed » etiam per hoc, quod in instrumentis compositionum expressè dicatur, quod dictus Abbas, tam » quartam decimarum: quam cætera jura Episcopalia, ipsi Episcopo præstare debeat, ideo se ipsum Abbatem ad integram solutionem quartæ omnium decimarum, nullis factis deductionibus, & ad præstandas procuraciones, & alia jura Episcopalia, in prædictis Ecclesiis condemnare. Et si enim in uno instrumento compositionis continebatur, quod deductiones aliquæ faciendæ sint; quia tamen idem Abbas instrumentum illud reprobavit, & impugnavit, ideo non debuit ex illo beneficium, seu commodum consequi, cui tacite renunciâsse videbatur. Præterea absurdum erat, quod negaret, illam Ecclesiam in Diocesi dicti Episcopi constitutam esse, cum tamen instrumenta exhiberet Prædecessoris sui, in quibus continebatur, quod Ecclesiam illam concesserit Monasterio, vel aliquid juris in illa, per quod expressè patebat Jus Episcopale, & quod esset in ejus Diocesi.

XL II. Hinc colligitur primò. Qui producit instrumentum, censetur omnia in illo contenta confiteri, eaque, quæ sunt contra illum, potest pars adversa allegare, in favorem suum contra producentem, ut in *casu hujus cap.* Abbas per instrumentum probare voluit, quod ab Episcopo ipsi Jus aliquod concessum fuerit in Ecclesiis, quas possidebat, hoc ipso fatebatur, illas Ecclesias esse sitas in Diocesi Episcopi, ipsæque subjectionis; nam qui concedit alicui Jus in re aliqua, præsumitur esse dominus illius rei, saltem quoad illum, cui fit concessio, *Abb. hic n. 7. & 8.* Unde quia dictus Abbas sibi ipsi contrarius fuit, non erat audiendus, saltem in eadem instantia judicii, ut notat *Gl. hic V. Q. stendebat.*

Colligitur secundò. Si quis nitatur, aliquid reprobare in judicio, non debet ex eo commodum consequi, arg. c. *Præsentium*; 31. *de testib.* Quod verum est, si usque ad sententiam definitivam in ejus reprobatione persistat, arg. l. *Papinianus*; 8. §. *Memini*; ff. *de inoff. testam. Gl. in cit. c. Cum olim*; *V. Beneficium*; h. t. in proposito casu, in secunda compositione inter Episcopum, & Abbatem factâ continebatur, ut jura Episcopalia integrè solvantur Episcopo, cui tamen postea adjectum fuit, quod ex illis juribus fieri debeant, quæ deductiones, v. g. ut pars tertia assignetur Abbati, sed quia Abbas impugnavit instrumentum illud compositionis, & parsejusdem continens favorem Episcopi, nempe integram solutionem jurium Episcoporum, separabilis erat à parte continente favorem Abbatis impugnantis, nempe ut fierent deductiones ex juribus Episcopalibus; ideo Abbas non debuit consequi aliquid commodum ex illo instrumento, quod impugnavit, & cui hoc ipso tacite renunciavit: sed totum Jus Episcopale, absque detractioe aliqua, adjudicatum fuit Episcopo, *Abb. hic n. 11.*

Colligitur tertio. Probatio, quæ fit per instrumentum, dicitur patere, & id, quod per illud probatur, esse notorium, *Abb. hic n. 9.* Unde in fine hujus cap. legendum non est *peribat*, sed, *patebat*, *Gl. fin. h. t.*

§. II.

An pradium, vel fundus Ecclesiæ in dotem assignatus, liber sit ab omni servitio, tributo & onere?

XL III. Assertio 1. Fundus dotalis, sive Ecclesiæ assignatus in dotem, debet esse immunis ab omni servitio, & tributo temporali, sive seculari: non autem Ecclesiastico; prout decernitur in c. *Sancitum*; 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio Guarnacienli, vel ut etiam legitur, Vormacienli, & refertur in c. *Sancitum*; 25. *caus. 23. q. 8.* Ubi dicitur: *Sancitum est, ut unicuique Ecclesiæ unus mansus integer, absque ullo servitio, tribuatur. Et Presbyteri in eis (scilicet Ecclesiis) constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, neque de domibus, neque de areis (alijs attriis) vel de hortis juxta Ecclesiam possint, neque de prædicto manso aliquod servitium faciant, præter Ecclesiasticum. Si verò aliquid amplius (scilicet illo manso) habuerint, inde Senioribus (id est, dominis) debitum servitium pendant, id est, censum, vel tributum, Gl. hic V. Servitium.*

XLIV. Por-

XLIV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primò. Mansus dicitur tantum spatium terræ, sive fundi, quod duobus bobus per annum arari, & coli potest; *Gl. hic V. Mansus*; sed hoc loco mansus appellatur dos, sive fundus dotalis Ecclesiæ pro sustentatione Ministrorum, & aliis necessariis Ecclesiæ constitutus, qui debet esse liber, & exemptus ab omni servitio, sive tributo & onere temporali, sicut & domus, aræ, horti & alia bona sita prope Ecclesiā, *Innoc. hic in princ. & Abb. n. 5.* Quamvis aliàs mansus interdum etiam accipitur pro eo, ex quo unus rusticus, cum familia sua, possit sustentari, quod tamen non sufficit ad sustentationem Ecclesiæ: interdum etiam mansus appellatur fundus, ex quo percipitur frumentum & vinum, ad Eucharistiam conficiendam, *Gl. in c. Secundum canonicum; 24. V. Mansus; caus. 23. q. ult.*

Notandum secundò. Cùm queritur, an bona data Ecclesiæ libera sint ab omni servitio, censu, seu tributo: tum distinguendum est inter censum, vel tributum de novo impositum, & antiquum: nam novum tributum temporale, & sæculare Ecclesiasticis bonis imponi non potest, *c. Quamquam; 4. h. t. in 6. & alibi locis.* Si verò bona Ecclesiæ in dotem data ab antiquo fuerunt tributaria, sive tributis obnoxia, tum velerant tributaria ipsi Patrono, vel aliis non Patronis. Si primum, tum simpliciter, & absolute ea donando Ecclesiæ, censetur illa tributa & onera remississe, jure ita disponente in *cir. c. 1. h. t.* quin imò, etsi expressè talia tributa, seu onera in fundatione Patronus sibi reservasset, retentio illa, quoad dotem necessariam Ecclesiæ, invalida foret; quia adversatur Juri Canonico in *cir. c. 1. h. t.* secus est, si amplissimam dotem dedisset Ecclesiæ, & plus quam necessariū requiratur: tum enim, cum consensu Episcopi, posset sibi in fundatione servitium aliquod, vel tributum, seu pensionem reservare, *Abb. in cir. c. 1. n. 6. & patet ex c. Præterea; 23. Tit. præced.* Si secundum, nempe si bona Ecclesiæ in dotem data, ab antiquo sint tributis obnoxia aliis, quam Patrono, tum vel Patronus contulit illa, cum consensu dominorum, & hi censentur jus remississe, quod in illis habent, *arg. l. Gajus; 39. ff. de pignor. act.* saltem quoad dotem necessariam: nam aliàs censeretur dominus fundi solum consensisse, ut bona illa transeant ad Ecclesiā cum onere suo, *arg. c. Ex literis; 5. de pignor. & l. Sicut; 8. §. Non videtur; ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol.* Ubi habetur, quoddam sciente creditore, rem sibi obligatam, debitor vendat, per hoc non videtur remittere jus suum; quia sciebat ubique pignus sibi durare. Vel bona data sunt Ecclesiæ in dotem, dominis eorum contradicentibus, & non valet, quod agitur, *arg. c. ult. de locato; 10.* quod extenditur etiam ad prædium emphyteuticum tributarium: nec fundus sit liber à tributo, quamvis Ecclesiā talem fundum recipere non deberet pro dote, *Innocent. in cir. c. 1. h. t.* Si verò, dominis ignorantibus, concessio in dotem facta sit, tum vel fundator est bonæ fidei, quia ignoranter etiam hoc fecit, & hoc casu, dominis solvenda sunt tributa, sicut prius: Vel fundator est malæ fidei, quia scivit bona illa esse tributaria aliis, & tunc ad æstimationem solvendam, est cogendus, *Gl. fin. in c. Secundum canonicum; 24. caus. 23. q. ult. Abb. in cir. c. 1. n. 7.* Illud certum est, quod fundus, in quo ædificatur Ecclesiā, debet esse liber ab omni servitio, tributo & onere reali, tempo-

tali, & sæculari, sicut & Cœmeterium, *Gl. in cir. c. Secundum; & Abb. c. l.*

Porro *Barbosa in cir. c. 1. n. 4. h. t.* absolute & indistinctè docet mansum Ecclesiæ, sive fundum, qui collatus est Ecclesiæ, ad necessariam ejus dotationem, & alia bona, juxta illam posita, esse omnino libera ab omni censu, tributo, & onere reali, temporali, sive sæculari: quamvis ab initio, antequam ad Ecclesiā pertinerent, tali oneri essent obnoxia; cùm per specialem Generalis Concilii constitutionem hæc bona fuerint exempta ab omni servitio, & onere, quæ sententia etiam probabilis est; quia favet illi textus in *cir. c. 1.* in quo solum excipitur servitium, sive tributum Ecclesiasticum, à quo bona data Ecclesiæ in dotem non sunt libera: & Regula illa, quod res transeant cum suo onere reali, etiam ad Ecclesiā, non habet locum in hoc casu, propter specialem Constitutionem Concilii, nam potest jus, ob causam ad bonum commune pertinentem, subditos privare re propriā, & alteri dare, *Barb. c. l.*

Notandum tertio. Ecclesiā ex bonis sibi in dotem assignatis debet præstare servitium, sive tributum Ecclesiasticum, *cir. c. 1. h. t.* cujusmodi est Cathedraliticum, subsidium charitativum, & similia jura Episcopalia, *arg. c. ult. caus. 18. q. 2.*

XLV. Assertio 2. Ecclesiā ex bonis, quæ ultra necessariam dotationem, ei donata sunt, debet præstare, ac pendere debita servitia etiam dominis temporalibus, & sæcularibus, prout statuitur in *cir. c. 1. in fine h. t. junct. Gl. V. Senioribus*; quod intelligendum est, de tributis & aliis oneribus merè realibus, quæ ipsis rebus sunt imposita, iisque perpetuè annexa, ut si forte fundus ad Ecclesiā pertinet habet onus perpetuum, certum quid solvendi, vel faciendi: item ratione feudi, nam si terra, nomine feudi, adeoque onere reali solvendi tributa, seu collectas, sive sterras Imperatori, titulo supremi domini obligata ad Ecclesiā transierit, onus hoc simul transfertur; quia res transit cum onere suo *c. Ex literis; 5. de pignor. Gl. margin. in cir. c. 1. lit. D. h. t. Abb. ibid. in fine*, nam Ecclesiā & personæ Ecclesiasticæ, ratione feudaliū bonorum, ac jurium, etiam sæcularibus dominis subiciuntur, *c. Verum; 7. de foro compet. & supra dictum Tit. 2.* Et de his servitiis, tributis, & aliis oneribus merè realibus, ac perpetuis præstandis ab Ecclesiā, intelligendi sunt antiqui Canones: secus est de tributis, collectis, & aliis oneribus temporalibus, & extraordinariis, & ipsis rebus non annexis, ab his enint exempta est Ecclesiā, etiam jure Civili, *Auth. Item nulla; C. de SS. Ecclesiis. Abb. in c. 1. in fine h. t. de quo plura infra Tit. 49.*

§. III.

Quis possit imponere collectas, & exactiones novas, & extraordinarias, & quibus illa imponi non possint?

XLVI. Assertio 1. Imperatores, Reges, & alii Principes, in temporalibus Superiorem non agnoscentes, tantum possunt exigere, & imponere novas collectas, contributiones, & vectigalia, quamvis peccent, si id faciant, sine justa causa: alii verò inferiores Principes, & Magistratus id non possunt, nisi ex concessione supremi Prin-

Principis, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cuius initii memoria non extat, tale Jus, vel alia Jura regalia acquisiverint, ac præscriperint, ut docet *Gl. in c. Innovamus* 10. junct. *Gl. marg. V. Regum*; *lit. B. h. t. & ibid. Joann. Andr. n. 1. & Abb. n. 1. & 6. Suar. dis. 21. de cens. sec. 2. n. 36.* & habetur in *l. Vectigalia*; 10. ff. de Publ. & Vectigal. & l. 2. & 3. *C. Vectigalia nova & c.* & in *c. Super quibusdam*; 26. §. Præterea de *V. S.* & ibi *Gl. V. Imperatorum*; & constat etiam ex *Tir. § 6. Feudorum*; ubi inter Regalia numerantur etiam vectigalia.

Idque sumitur etiam ex *c. Innovamus*; 10. h. t. » Ubi Alexander III. sic statuit: Nec quispiam alicui » (in antiquis rectius legitur alicubi) novas pedagio- » rum exactiones, sine auctoritate, & consensu Re- » gum, & Principum, statuere aliquo modo præsumat. » Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus » non destiterit, Communionem Christianam, donec sa- » tisfaciat, careat.

XLVII. Ubi Notandum primò. Pedagium dicitur, quæ dantur à transeuntibus in locis constitutis à Principe, pro rebus, quæ vehuntur, vel portantur; & quandoque etiam solvuntur pro personis transeuntibus, & alio nomine in jure Civili vocantur vectigalia. l. 1. ff. de Public. & Vectig. *Gl. in cit. c. Super Quibusdam*; *V. Pedagium*; *Hofiens. in cit. c. Innovamus*; *V. Pedagogium*; & *Joann. Andr. n. 1. Abb. n. 3.* Dicitur autem pedagium, sive vectigal, tributum & census, nam si solvatur Principi, non differt tributum & census: secus si privato pro re censuali, tunc enim tributum differt à censu, *Abb. c. l. Quidagia* verò, de quibus fit mentio in *c. Quancumque*; 4. h. t. in 6. & in *c. Super quibusdam*; 26. de *V. S.* dicuntur illa tributa, quæ dantur pro salariis iis, qui transeunt per loca periculosa comitantur, & secum eos deducunt, *Gl. in cit. c. Quancumque*; 10. princ. & *Gl. in cit. c. Super quibusdam*; *V. Pedagium*; nunc verò tam pedagium: quàm quidagia promiscuè accipiuntur pro illis tributis, quæ exiguntur, & solvi debent à transeuntibus pro rebus vel mercibus, quæ exportantur, vel importantur in Provinciam vel Civitatem, solum ratione transitus.

Notandum secundò. Pœna Canonica decreta in eos, qui, sine legitima auctoritate, imponunt nova vectigalia, vel gabellas, est excommunicatio, (major scilicet) à qua absolvi non debent, nisi satisfecerint, sive id, quod ratione vectigalis illicitè impositi, extortum est, restituerint. Potro tales excommunicantur etiam in *Bulla Cœne Domini Excomm. §.* quæ est reservata Papæ, *Suar. c. l. ubi n. 37.* ait, hanc censuram etiam incurrere supremos Principes, si nova injusta tributa imponant. Hinc infertur, quòd etiam Laici imponentes nova vectigalia, seu gabellas injustè aut illicitè, sint subiecti jurisdictioni Ecclesiæ, quia illos excommunicat: excommunicatio autem non potest fieri, nisi in subditos, vel qui forum sortiuntur, ratione delicti, *Abb. hic n. 2.* pœna verò civilis est, quòd tales exilio perpetuo puniri debent, *l. ult. C. Vectigalia nova & c.*

XLVIII. Assertio 2. Vectigalia, & aliæ similes collectæ & tributa, tametsi aliàs licitè, & justè imponi possint, ab Ecclesiis & Clericis, seu Ecclesiasticis personis exigere non possunt, nec ab illis solvi debent, prout expressè statuitur in *c. Quancumque*; 4. h. t. in 6. » Ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: quancumque pedagiorum exactiones, tam jure Canonico (*c. Super*

quibusdam; 26. de *V. S.*) quàm jure Civili (*l. Non solent*; 3. *Cod. Vectigalia nova*;) regulariter merito sint damnata: tantò tamen distinctius, ne ab Ecclesiis & personis Ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet; quantò si id fiat, major est transgressio, (quàm si exigantur à Laicis.) Cum igitur Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ, ac res ipsarum (scilicet Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum) non solum jure humano (positivo) sed & Divino (nam ut legitur *Gen. 47.* sola Terra Sacerdotalis erat libera à tributo solvendo Regi Pharaoni: & *1. Esdræ c. 7.* prohibetur, ne Sacerdotibus & Levitis & Ministris Domus Dei vectigal, aut tributum imponatur, *Gl. hic V. Divino*;) à secularium personarum exactionibus sint immunes: ideo idem Papa, juxta Constitutionem Alexandri IV. (quæ extat in *c. 1. h. t. in 6.* & cujus mens pro parte hic declaratur, *Gl. hic V. Constitutionem*) statuit, Ecclesias & personas Ecclesiasticas ad pedagium & quidagia penitus non teneri, nec ad solvendum talia, pro rebus suis propriis, quas non causâ negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt. Insuper strictè prohibet idem Papa, ut nec Collegium, nec Universitas, nec aliquid etiam singularis persona, cujuscunque sit dignitatis, aut status, ab Ecclesiis, aut personis Ecclesiasticis, pro ipsis personis, aut rebus prædictis (propriis scilicet, quas negotiationis causâ non deferunt, *Gl. hic V. Prædictis*;) talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium, sive suo nomine, sive alieno, aut eas ad hujusmodi persolvenda compellat: non obstantem contrariâ consuetudine, quorumcunque, quæ corruptela verius dicenda est. Qui verò contra fecerint, si personæ fuerint singulares, (etiam Episcopi, quia *c. 4. de sent. excomm. in 6.* loquitur non de excommunicatione, sed de censuris suspensionis & interdicti, *Gl. hic V. Singulares*;) excommunicationis: si autem Collegium (etiam Ecclesiasticum) vel Universitas Civitatis, castri vel loci alterius cujuscunque, ipsa Civitas, Castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant, (in Collegium enim vel Universitatem sententia excommunicationis profecti non debent, *c. Romana*; §. in fine de sentent. excomm. in 6. *Gl. hic V. Universitas*;) nec absolutionem ab hujusmodi excommunicatione, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenè restituerint, & compenter satisfecerint.

XLIX. Præterea in *Clement. Præfati*; 3. h. t. præscribitur executio *cit. c. Quancumque*; & præcipitur, ut Diocesani locorum sententias excommunicationis (quoad singulares personas) & interdicti (quoad Collegia & Universitates) contra eos, qui, suo vel alieno nomine, exigunt vel extorquent pedagium, vel quidagia ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, pro earum rebus propriis (vel personis, *cit. c. Quancumque*) quas non negotiandi causâ deferunt, vel deferri faciunt, à jure prolatas, postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel à suis subditis publicari faciant, donec exacta restituerint, & compenter satisfecerint. Ubi *Gl. V. Constitutio*; notat, quòd pars, contra quam fit publicatio, citari debet; quia Clausula *si constiterit*, importat cognitionem judicalem, cum citatione partium, quæ requiritur in sententia declaratoria pœnæ, ipso jure incurrit, *Barb. in cit. Clem. n. 5. & 4.*

L. Notandum hic præterea primò. Etsi Clerici non teneantur solvere vectigalia & gabellas; quia hoc est onus personale, personæ autem Ecclesiasticæ non sunt subiectæ Laico Magistratui, *Abb. in cit. c. Inno- vamus; n. 4. h. t.* Si tamen res suas deferant, negotia- tionis causâ, non gaudent hoc privilegio immunitatis à solatione vectigalium, ut colligitur ex *cit. c. Quan- quam; h. t. & Clem. ult. eod.* à contrario sensu, & su- mitur etiam ex *c. ult. de vita & honest. Cleric.* Sed hanc immunitatem statim, ipso facto, sine alia monitione, perdunt, ut puniuntur in eo, in quo deliquerunt: licet aliàs Clerici negotiatores, ut amittant privilegium Clericale, debeant moneri, juxta *cit. c. ult. de vit. & ho- nest. Cler. Franc. in cit. c. Quancquam; n. 4. & 5.* non di- cuntur autem negotiari Clerici, si deferant, vel veni- dant fructus & redditus Beneficiorum suorum, ac pro- inde gabellas de illis solvere non teneantur, *Barb. in cit. c. Quancquam; num. 6.* quamvis emptores talium redi- tum ab illis tolendis non sint immunes, *Gl. in cit. Clem. 3. v. Non negotiandi;* sed neque exigi possunt ab Ecclesiasticis personis hujusmodi vectigalia ex fructi- bus bonorum patrimonialium, quos deferunt, vel transmittunt in alium locum; quia bona patrimonialia Clericorum sunt æquè exempta, *c. Similiter; § 8. caus. 16. q. 1. Gl. in cit. c. Quancquam; v. Ipsarum; Suar. dis. 23. de censur. sec. 4. n. 21.* Ubi addit, idem dicendum, si Clericus res, quas emit, bonâ fide, ad usus suos, si- ne animo negotiandi, postea, quia illis non indiget, aliò transmittat, ut vendantur.

Notandum secundò. Qui Clericos ad Vectigalia solvenda compellunt, vel ab eis exigunt, excommuni- cationem incurrunt: sed nulli reservatam, *Suar. c. l. n. 7. Barb. c. l. n. 7. & interdictum Ecclesiasticum, quod fertur in Collegium, vel Universitatem, exigentem, vel compellentem, est locale, non personale, sive id fiat à Collegio, aut Universitate seculari, sive Ecclesiastica, Barb. c. l. n. 8. sed de tributis, & collectis, pluribus infra agetur Tit. 49.*

LI. Assertio 3. Præter Clericos & alias perso- nas Ecclesiasticas, non tenentur solvere tributa, seu collectas & exactiones extraordinarias, pauperes, & cæci, ut de his habetur statutum in *c. Licet; 4. h. t.* Nam quidam cæcus conquestus est apud Gregorium Papam, quod ipse compelleretur ad solvendas col- lectas, pariter cum aliis, nullâ habitâ ratione suæ cæ- citatis, ideo mandat Papa Episcopo loci, ut hoc fieri non permittat; quia nimis inhumanum est, eum, quem cæcitas gravat, collectas imponendo af- fligere, cum ei debeat potius ex collectis, si necessi- tas esset, subveniri; quia ut *Gl. ibi notat in casu*, af- flictio non est addenda afflictio.

LII. Notandum hic primò. Quamvis aliqui Dd. putent, hunc cæcum fuisse de temporali jurisdi- ctione Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ad cujus Epi- scopum rescriptis hic Papa Gregorius, idè quæ potius- se Papam de causa illius, tametsi Laici, cognoscere; quia tamen hoc solum est, divinare, ideo probabilis est, quod causa hujus cæci delata fuerit ad S. Pontifi- cem, tum quia causæ miserabilium personarum ad Ec- clesiasticum judicium sive forum spectant, illæque possunt implorare auxilium Ecclesiæ, *c. 1. & 2. dis. 87.* tum quia agebatur hic de violentia cæco illata, qui campo spoliatus fuit, adeoque de peccato, & licet etiam, hoc respectu, poterat de illa causa Ecclesiasticus Ju-

dex cognoscere, *arg. c. Novit; 13. de judic. Gl. hic v. Non promittes, & Hostiens. ibid.*

Notandum secundò. Duplex est expositio hujus cap. Primò, ut intelligatur de cæco, qui simul sit pau- per: Secundò, ut intelligatur de cæco tantum, & non paupere, quod non sit gravandus collectis, quæ expo- sitio communior est Dd. & probabilior; quia decisio hujus cap. non fundatur in paupertate: sed in cæcitate, nam per se certum est, pauperem, seu inopem ex- culari à collectis solvendis, ac proinde si intelligere- tur de cæco paupere, decisum fuisset aliquid, de quo nunquam fuit dubitatum, *Fagnan. hic num. 9. & seqq. h. t.*

Notandum tertio. Cæci, qui utroque oculorum lumine orbiati sunt, aliique morbo corporali perpetuo laborantes, excusantur à muneribus, seu oneribus per- sonalibus, quæ imponuntur personis, *l. 1. & 2. C. Qui morbo se excusant; Lib. 10.* sicut & pauperes, quibus tenuis census est, *l. fin. C. de his, qui num. liber. vel pau- pert. excus. lib. 10.* Non autem sunt immunes ab oneribus realibus, si ordinaria sint, hoc est, talia, quæ lege vel constitutione perpetuâ imponuntur, adeoque cer- tam, invariabilem, & ordinariam ac perpetuam præ- stationem habent. Unde si cæci, vel alii perpetuo mor- bo laborantes, obtineant terram censualem, vel tribu- tariam, censum, vel tributum ei impositum solvere de- bent. Aliud est de oneribus realibus: sed extraordi- nariis, quæ interdum per accidens, & extra ordinem imponuntur personis, pro rebus, seu propter res, ac proinde certam ac stabilem præstationem non habent, ad hæc enim hujusmodi personæ miserabiles præstan- da non obligantur, *arg. l. Cui; 12. ff. de munerib. & l. un. C. de vacat. publ. mun. l. 10. Hostiens. in cit. c. Licet in fine h. t. & ibid. Abb. n. 4. & fuse Fagnan. n. 16. & seqq.* Porro hoc Privilegium cæcis, & gravi morbo la- borantibus concessum, non extenditur ad filios; quia conceditur ratione necessitatis, quæ in filiis cessat, *Gl. fin. in cit. c. Licet, & Abb. ibid. fine.*

§. IV.

An, & quâ ratione Episcopi, aliique Prelati iis inferiores possint collectas extraordinarias subditis suis im- ponere, vel ab iis exi- gere?

LIII. De hoc ita statutum habetur in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quod refertur in *c. Cum Apostolus; 6. §. Prohibemus; h. t.* His verbis: pro- hibemus etiam, ne Episcopi subditos suos talliis (id est, collectis) & exactionibus gravare præsumant, Su- stinemus autem, propter multas necessitates, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta, ac rationa- bis causa exiiterit, cum charitate, moderatum ab eis auxilium postulare valeant. Cum enim dicat Apostolus (*2. ad Corinth. c. 12.*) non debent filii the- saurizare parentibus, sed parentes filiis: multum lon- ge à paterna pietate esse videtur, si Præpositi subdi- tis suis graves existant, quos in cunctis necessitati- bus, Pastoris more, debent fovere. Archidiaconi verò (id est, Archipresbyteri rurales *Gl. hic*) nullas

Nan n 3

exa

» exactiones, five tallias in Presbyteros, seu Clericos exercere præsumant. Ex quo infert *Abb. hic n. 2.* Regulam generalem, quod nullus Prælati Ecclesiasticus, citra Papam, potest collectas (extraordinarias scilicet, nam aliud est de Cathedralico, portione Canonica, & collectis ordinariis Episcopo debitis, ut patet ex supra dictis §. 1.) subditis imponere. Excipitur in *cir. §. Prohibemus*; quod Episcopi possint ex manifesta, & rationabili causa, moderatum auxilium, cum charitate, à subditis exigere, quod vulgò charitativum subsidium vocatur, quo suis consulant necessitatibus, circa quod occurrunt aliquæ quæstiones hoc loco expediendæ.

LIV. Quæritur itaque primò. Qui nam possint exigere huiusmodi subsidium charitatis? Resp. possunt imprimis Episcopi, electi, & confirmati: etsi consecrati non sint, & qui similem Episcopali jurisdictionem in Clericos, ac Beneficiarios sibi subiectos habent, hoc subsidium exigere, ac proinde etiam iis Superiores, Archiepiscopi, Prælati, & Patriarchæ in Diocesis propriis: non autem Suffraganeorum, nisi ex consuetudine id eis competat, *Azor p. 2. l. 9. c. 14. q. 5. Barb. de offic. Episc. alleg. 87. n. 7. & 9.* Debet autem Episcopus, quando exigere vult hoc subsidium, id facere, cum consensu Capituli sui: imò secundum aliquos, ipsorum etiam Clericorum, *arg. c. Novit; 4. & c. Quanto; §. de his, quæ sunt à Præl. sine cons. & c. Barb. c. l. n. 11.* Secundo, etiam Capitulum Cathedralis, Sede Episcopali vacante, tale subsidium exigere potest, sicut & Administrator generalis, datus à Papa, Sede vacante, vel Episcopo à Papa datus Coadiutor, *Azor c. l. Barb. c. l. n. 10. & 13.* non autem Vicarius Generalis Episcopi, sine speciali ejus mandato, *Azor c. l. Barb. c. l. n. 12.* Tertiò, Cardinales in Ecclesiis suorum titularum, & Legatus Papæ à Latere in Ecclesiis suarum Provinciarum, habent etiam Jus exigendi hoc subsidium: non autem Prælati Episcopo inferiores: nisi id eis competat ex privilegio, vel consuetudine, *Azor c. l. Barb. n. 14. & 2. seqq.* Quartò, Commendatarius perpetuus Ecclesiæ Cathedralis potest petere subsidium, *Azor c. l. Barb. num. 20. & 21.* Item Præpositus Generalis totius Ordinis Regularis, *Barb. c. l. n. 19.* Denique Rom. Pontifex hoc subsidium petere potest ab omnibus Clericis, & Ecclesiis; cum sit Ordinarius Curatorum, & Episcopus universalis Ecclesiæ, *Barb. c. l. n. 22. & seqq.*

LV. Quæritur secundò. Ex quibus causis charitativum subsidium exigere possit? Resp. in genere loquendo, causa exigendi hoc subsidium debet esse manifesta, & rationabilis, *c. Conquerente; 16. in fine de Offic. Ordin. & cit. §. Prohibemus; h. t. cujusmodi in specie est pro debitorum solutione, quæ in utilitatem Ecclesiæ sunt contractæ: item si opus sit multis sumptibus pro consecratione Episcopi, Fabricæ Ecclesiæ, negotiis communibus Diocesis pertractandis: pro perfectione ad Papam, vel Imperatorem, ob Ecclesiæ suæ: vel etiam totius Ecclesiæ Universalis commune bonum: pro itinere ad Limina Apostolorum visitanda, ad Concilium Generale, vel etiam Provinciale, pro defensione Ecclesiæ contra hostes &c.* *Azor cit. c. 14. q. 4. Barb. cit. alleg. 87. n. 29. & seqq.* Quod si dubitetur, an causa iusta publicæ utilitatis, vel necessitatis adsit, Superioris arbitrio, id determinandum est, cum nihil certum in jure sit definitum, *Gl. in cit. §. Prohibe-*

mus; V. Rationabilis; vel partium consensu arbitri sunt constituendi, Azor c. l. q. 4. in fine Laym. Lib. 3. traç. 3. p. 1. c. 3. §. unic. n. 9. Barb. c. l. n. 28. Potest autem ex prædictis causis Episcopus, non solum semel: sed sæpius, quoties causa rationabilis subest, tale subsidium exigere, modò subditi non graventur plus, quàm patet est, *Azor c. l. q. 8. Barb. c. l. n. 26.* Porro quantum debeat solvi, & exigi possit, nomine subsidii charitativi, non est jure aliquo definitum, nisi quod moderatum esse debeat, *Navarr. Lib. 3. consil. 5. num. 1. h. t.* Ideoque id etiam Judicis arbitrio relinquitur, ut illius quantitatem determinet, juxta qualitatem loci, quantitatem annuorum reddituum, & expensarum, quæ ab Episcopo fieri debent, aliisque similes circumstantias, *Menoch. de arbitr. judic. casu 179. n. 4.*

LVI. Quæritur tertiò. A quibus personis charitativum subsidium exigere possit? Resp. hoc subsidium imprimis exigere potest ab Ecclesiis, & Clericis Beneficiariis Episcopo subiectis; nam est onus mixtum, ad hærent personis, in ordine ad Ecclesias & Beneficia, ex quibus redditus Ecclesiasticos percipiunt. Quare Clerici nullum Beneficium habentes, non obligantur ad præstandum subsidium charitativum, etsi bona patrimonialia, vel quasi patrimonialia in Diocesi obtineant, *Azor cit. c. 14. q. 6. Laym. cit. c. 3. §. unic. n. 11. Barb. cit. alleg. n. 48.* non verò potest exigere à Laicis, ut colligitur ex *c. Quia cognovimus; 6. caus. 10. q. 3.* Nec obstat, quod dicitur in *cir. §. Prohibemus; h. t.* post Episcopum à subditis petere huiusmodi subsidium; id enim intelligendum est de Ecclesiasticis, juxta *c. Conquerente; de offic. Ord.* nam propriè ac strictè loquendo, Laici Diocesani non dicuntur subditi Episcopi absolute, licet quoad aliqua, in spiritualibus scilicet, Episcopo subdiciantur, *Azor cit. q. 6. & Barb. c. l. n. 40. & 41.* Clericus autem pensionarius, cujus Beneficium pensione gravatum est, tenetur hoc subsidiumolvere pro rata, nisi pensio ipsi assignata sit libera ab omnibus oneribus, & contributionibus, ut ordinariè esse solet, *Azor cit. q. 6. §. Si quæras; Laym. c. l. num. 11.*

Præterea Capitulum, seu Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel etiam Collegiæ secularis, spectato Jure communi, obligantur ad hoc subsidium Episcopo præstandum, ut colligitur ex *Extrav. 1. §. Præmissis; ibi eorumque Capitulis h. t. inter communes; nam æquum est, ut membra subveniant Capiti suo, Laym. c. l. n. 12. Barb. c. l. n. 43.* Est autem hoc subsidium solvendum, tantum ex redditibus Beneficiorum Ecclesiasticorum: non autem ex distributionibus quotidianis, quæ nomine fructuum, seu reddituum Beneficialium non continentur, *Barb. c. l. n. 44.* Verum Monasteria & Ecclesiæ Regularium, etiam non exempta, ad hoc subsidium, spectato Jure communi, non tenentur; quia pertinet ad Legem Diocesanam Episcopi, à qua Monasteria Regularium sunt exempta; nisi ratione Ecclesiæ rum secularium, vel Capellarum habentium populum, quæ antequam unirentur Monasterio, solvere consueverunt hoc subsidium charitatis, & alia jura Episcopalia, tunc enim illæ nihilominus debent Episcopo Diocesisolvere hoc subsidium, de quibus est sermo in *Clem. 1. & 2. h. t.* Ratio est, quia nunquam præsumitur, quod talis unio facta sit, cum præjudicio jurium Episcopaliurn, *Azor c. l. q. 6. §. Item non potest; 1. & 2. Laym. n. 13. Barb. cit. alleg. n. 45. & 2. seqq. & di-*

S E C T I O III.

DE PROCURATIONIBVS.

Tertia pars Rubricæ hujus Tituli est de Procuracionibus, quo nomine veniunt eæ expensæ, quæ præstari debent illis Prælati, quibus ex officio incumbit, visitare Ecclesias, siue Sæculares, siue Regulares.

§. I.

An, cur, & quomodo procuraciones sint præstandæ visitantibus Ecclesias, & Clericos: & an etiam exigi, & recipi possint in pecunia?

& dictum supr. Lib. I. Tit. 3. n. 109. Sed neque Clerici pauperes, qui scilicet ultra commodum, & honestum victum, nihil habent, possunt cogi ad tale subsidium præstandum, *Azor c. l. §. Quid dicendum; Barb. c. l. n. 49.* quia nimium gravarentur. Denique si Ecclesia sita in una Diocesi, habeat prædia, & redditus suos in aliâ Diocesi, subsidium charitativum solvi debet Episcopo illius Diocesis, in qua Ecclesia sita est, prout sumitur ex *cit. c. Conquerente; 16. de offic. Ordin.* quia tale subsidium non est onus reale, adhærens ipsi prædio, qualia sunt tributa agris imposita: sed est onus adhærens personæ, in ordine ad prædia, seu redditus Ecclesiasticos, & debet præstari à Clericis, ratione Ecclesiarum, quas habent, *Azor c. l. q. 6. §. Quid dicendum; Barb. c. l. n. §. 1. Laym. c. l. n. 11. in coroll. 4.*

L VII. Queritur quartò. Utrum Episcopus subsidium charitativum possit remittere, & an contra illud præscribi possit? Resp. non posse remittere omnino, siue in totum; quia ejusmodi subsidium debetur ex vi Juris communis, & publici, quod privatorum patris tolli non potest: tum quia talis remissio cederet in damnum Ecclesiæ, aliorumque gravamen: potest tamen Episcopus semel, atque iterum remittere, ex justa causa, unum, vel alterum Clericum eximendo ab hoc onere, saltem ad tempus, vel etiam convenire cum Ecclesiis, & Clericis, ut subsidium istud aliâ ratione compensetur, *Azor cit. c. 14. q. 7. Laym. c. l. n. 14.* Et hinc inferunt Dd. contra hoc Jus non posse temporis diuturnitate præscribi; quia subsidium istud ex naturalæ æquitate, & ex Lege charitatis debetur, contra quam nulla datur præscriptio, *Azor cit. q. 7. §. Ex his colligitur; Sed Laym. c. l. n. 15.* putat, etsi ordinario tempore non possit contra hoc Jus præscribi, posse tamen tempore immemoriali; quia non est contra charitatem, aut dictamen rectæ rationis, quod Ecclesia aliqua à communibus aliis oneribus eximatur, siue per privilegium S. Pontificis: siue per aliquam compositionem cum Episcopo factam, ergo etiam per præscriptionem temporis immemorialis, cum bona fide, immunitas à subsidio charitativo usucapi, seu acquiri potest, plura de hoc *Laym. c. l.*

L VIII. Postremò hoc loco addendum est, quod circa exactiones illicitas statutum est in *c. Ea quæ; 12. h. t.* Ubi habetur, quòd quidam Archidiaconi, propter visitationem B. Petri, collectam denariorum faciebant per Archidiaconatus suos, & eâ occasione, Ecclesias, & Parochias valde gravabant; id prohibet Papa Alexander III. ne deinceps faciant: quòd si fecerint, id, quod videntur habere, auferatur ab eis, id est, officio suo privari debent, videlicet Archidiaconatus, vel potius officio collectandi, *Abb. hic n. 2.* Ratio est, quia sub specie tributorum, non debent illicitæ exactiones fieri, *l. Illicitas; 6. §. Illicita; ff. de Offic. Præsid. Gl. hic V. Gravetis;* & privilegium meretur amittere, qui permittit sibi abutitur potestate, *c. Privilegium; 63. caus. 11. q. 3. & Gl. fin.* hic, verba ultima textus ita explicat, ne dum quæretis occupare, quod vestrum non est, perdati, quod vobis competere videbatur. Potest autem decisio hujus cap. intelligi generaliter de omnibus Collectoribus, quòd debent officio privari, si limites excedant, & subditos immoderatis collectis gravent,

Abb. hic in fine.

L IX. Assertio 1. Procuraciones solvi debent, ratione visitationis, *c. Procuraciones; 23. h. t.* Idque ideo statutum est à SS. Canonibus; quia cum visitantes spiritualia seminant in utilitatem Ecclesiarum, quas visitant, ideo meritò ab eisdem præstantur procuraciones, & temporalia in sustentationem, nam qui spiritualia seminat, non est magnum, si merat carnalia, seu temporalia, cum nemo cogatur suis stipendiis militare; juxta Apostolum 1. ad Corinth. 9. & habetur etiam in *c. Cum ex officio; 16. de præscript.* Unde licet Episcopi, alique Prælati redditus amplios habeant, qui sufficerent etiam ad sumptus visitationum: nihilominus tamen procuraciones eis solvendæ sunt, tum in signum subjectionis: tum ut ipsi magis alliciantur ad visitationem, quam aliàs facile negligerent, si suis impensis eam obire deberent; sicut etiam Canonicis dantur quotidianæ distributiones, ut intersint Officiis Divinis, licet ad id obligentur. *Abb. in cit. c. Cum ex officio; n. 9. & cit. c. Procuraciones; n. §. h. t.* Quare absque Simonie vitio Prælati accipere possunt procuraciones, quando visitant; quia dantur illis, non in pretium correctionis, seu visitationis: sed tanquam debitum stipendium laboris, ut ait *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 3.*

L X. Assertio 2. Procuraciones ab Ecclesiis tempore visitationis solvendæ, debent esse moderatæ, habitâ facultatem earundem ratione, ita ut Ecclesiæ nequaquam graventur, prout habetur in *cit. c. Conquerente; 16. de offic. Ordin. c. Sopite; 14. in fine, c. Procuraciones; 23. c. Cum nuper; 25. h. t.* Et hinc, cum quidam Prælati, dum Ecclesias visitarent, ita eas gravarent in procuracionibus exigendis, ut interdum subditi Ecclesiastica ornamenta vendere, vel obligare compellerentur, & brevis hora longi temporis victum consumeret: ideo statuit Concilium Lateranense (sub Alexandro III. c. 4. quod refertur in *c. Cum Apostolus; 6. in princ. h. t.* Ut Prælati prædicti Parochias visitantes, pro diversitate Provinciarum, & secundum facultates Ecclesiarum, procuraciones recipiant: & Archiepiscopi quidem numerum 40. vel 50. tam personarum: quàm evectionum, siue equorum non excedant: Episcopi 20. vel 30. Cardinales 25. Archidiaconi verò 5. vel 7. Decani constituti sub Episcopis (siue Archipresbyteri rurales) duobus equis contenti existant. Nec ducant secum canes venatorios, & aves, & ita procedant, ut non quæ sua sunt: sed quæ Jesu Christi, querere videant.

tur: 33

» tur : nec sumptuosas epulas querant : sed cum gra-
 » tiarum actione recipiant, quod honestè, & compe-
 » tenter eis fuerit ministratum. Additur in fine cit. c.
 » Cum Apostolus ; §. Sanè ; quod de prædicto numero
 » personarum, & equitum, secundum tolerantiam, di-
 » ctum est, in illis locis poterit observari, in quibus
 » ampliores sunt reditus, & facultates Ecclesiarum : in
 » pauperioribus autem locis eam teneant mensuram,
 » ut ex accessu majorum minores non debeant aggra-
 » vari : & illi, qui paucioribus equis uti solebant, non
 » existiment, sibi indulgentiam, seu potestatem esse
 » concessam, pluribus equis utendi ; nam, ut ait Gl. fin.
 » ibid. quod provisum est ad levamen, extendi non de-
 » bet ad gravamen, arg. c. Licet ; 6. dist. 45.

Hanc Constitutionem Concilii Lateranensis in-
 novavit, & extendit Concil. Trid. Sess. 24. c. 3. de ref.
 » his verbis : monentur omnes, & singuli, ad quos vi-
 » sitatio spectat, ut paternâ charitate, Christianèque
 » zelo omnes amplectantur : idèque modesto con-
 » tenti equitatu, famulatique, studeant quàm celerri-
 » mè visitationem ipsam absolvere, debita tamen cum
 » diligentia ; interimque caveant, ne inutilibus sum-
 » ptibus cuiquam graves onerosique sint.

LXI. Assertio 3. Procuracionis nomine præsta-
 ri debent ab illis, qui visitantur, victualia, quæ scilicet
 pertinent ad victum, hoc est, cibum, & potum ho-
 nestum, & sufficientem pro ipso Visitatore, ejusque
 moderato comitatu, & pabulum pro equis ac jumen-
 tis, quibus utitur, in quibus suppediandis consuetu-
 do Patriæ, seu Provinciæ, facultates subditorum, qui
 visitantur, & Visitatoris conditio spectanda est. Aror
 p. 2. Instit. l. 3. c. 42. q. 7. §. Quæres ; Zerola in praxi
 Episc. p. 1. V. Visitatio ad dub. 6. Vecturæ autem equo-
 rum, aut jumentorum sarcinas deferentium solvi non
 debent, nisi Visitator sit Prælatus à S. Pontifice dele-
 gatus : tunc enim solvi debent mercedes equorum
 conductorum, & viaticum, ut ab uno loco ad alium
 transire commodè possit. Aror c. l. q. 8. Barb. de offic.
 Episc. alleg. 73. n. 57.

LXII. Assertio 4. Olim ab iis, qui præstare
 procuraciones victualium debebant, invitis non pote-
 rant procuraciones exigi in pecunia, c. Relata ; 9. caus.
 10. q. 1. sed à volentibus dare bene poterant accipi in
 pecunia, & certa summa taxari, c. Relatum ; 9. caus. 10.
 q. 3. Gl. in c. Felici ; 3. V. Concedimus ; h. t. in 6. Post
 ea verò Innocentius IV. in c. Romana ; 1. §. Procuratio-
 » nes ; h. t. in 6. constituit, ut procuraciones qui-
 » dem Visitator recipiat, prout est in prædictis Canoni-
 » bus constitutum (cit. c. Relatum ; c. Cum Apostolus ;
 » 6. c. Sopite ; 14. c. Cum nuper ; 26. h. t.) nullam ta-
 » men pecuniam ipse, vel aliquis ex ejus familia, oc-
 » casione alicujus officii (v. g. scriptoris, sigillatoris,
 » vel similis, Gl. hic V. Officii ;) aut consuetudinis,
 » aut quolibet alio modo, earum nomine : sed in vi-
 » ctualibus tantum expensas moderatas recipiat, »
 » Caveat insuper, ne ipse Visitator, vel quisquam suo-
 » rum aliquod munus, quodcunque illud sit, & qua-
 » litercunque offeratur, præsumat accipere, ut non,
 » quæ sua sunt, videatur querere : sed quæ Christi.
 » Idemque statutum est de Delegato, nisi quod hic escu-
 » lenta, & poculenta, quæ paucis diebus consumi pos-
 » sunt, recipere possit, c. Statutum ; 11. §. Insuper de re-
 » script. in 6. Gl. hic V. Aliquod munus. Quod si quid
 » contrà fuerit præsumptum, seu attentatum, reci-

piens maledictionem (id est, pœnam æternam, »
 quæ debetur pro peccato mortali, cum maledictio »
 Papæ excommunicationem non inducat, Jo. Andr. »
 hic n. 8. & Franc. n. 3. not. 41) incurrat, à qua nun- »
 quam, nisi duplum restituat, (illi, à quo accepit) »
 liberetur, idque ut in his omnis fraus penitus evite- »
 tur, quæ nulli patrociniari debet, c. Sedes ; 15. de re- »
 script. Jo. Andr. hic n. 8.

LXIII. Ubi Notandum primò, Visitator non
 potest etiam esculenta, & proculenta accipere, ultra ne-
 cessaria victualia pro quotidiano victu, & quæ in loco
 visitationis non absumuntur, sed aliò deportantur : es-
 culenta verò, quæ ibi absumuntur, possunt recipi, Jo.
 Andr. in cit. c. 1. n. 7. h. t. in 6. ubi tamen addit, non
 posse exigi, sine peccato. Notandum secundò, Nota-
 rius Episcopi potest justum salarium accipere à Visita-
 tis ; ratione decretorum, & ordinationum in visitatio-
 ne factarum, quas expedit, si non sit de familia Visita-
 toris, nec salarium ex publico habeat, nec consuetudo
 habeat, vel statutum decernat, ut gratis officium præ-
 stet in visitationibus ; nam licet etiam Ordines gratia
 conferri debeant, Notario tamen solvitur stipendium
 pro scriptura, quâ fidem facit de collatis Ordinibus, si
 salarium non habeat ex publico, Navarr. Lib. 3. cons.
 fil. 1. h. t. Zerola in praxi V. Visitatio ; dub. 4.

LXIV. Porro prædictam Constitutionem In-
 nocentii IV. in cit. c. 1. §. Procuraciones ; Gregorius
 X. in Generali Concilio Lugdunensi, quod refertur in
 c. Exigit ; 2. h. t. in 6. quia non bene observabatur,
 quatenus præcipit, procuraciones non esse recipien-
 das in pecunia, nec munera à Visitantibus, eorumque
 familiaribus, pœnâ adjectâ, de novo confirmavit, illa-
 ruens, ut universi, & singuli (nam prior Constitutio »
 solum de Archiepiscopis loquebatur, quæ hic ad »
 omnes alios Visitatores extenditur, Gl. hic V. Statuen- »
 tes ;) qui ob procuracionem ratione visitationis si- »
 bi debitam (aliud ergò est de aliis procuracionibus, »
 quæ debentur Legatis, seu Nunciis Sedis Apostoli- »
 cæ ; vel ratione consuetudinis, vel pacti appoliti in »
 fundatione, vel consecratione, in quibus non ha- »
 bet locum dicta Constitutio, Gl. hic V. Visitatio- »
 nis ;) exigere pecuniam, id est, ab invito extor- »
 quere, vel etiam à volente sponte recipere, vel a- »
 lias munera accipere, vel non impenso visitatio- »
 nis officio, procuracionem in victualibus, vel ali- »
 quid aliud, occasione procuracionis, accipere : & sic »
 Constitutionem prædictam violare præsumpserint, »
 duplum ejus, quod receperunt, Ecclesiæ illi, à qua »
 receperunt, intra mensem reddere teneantur : alio- »
 quin ex tunc, id est, elapso mense, Patriarchæ, Ar- »
 chiepiscopis, Episcopis, si illud duplum, ultra prædi- »
 ctum tempus, restituere differant, ingressu Eccle- »
 siæ sunt interdicti. Inferiores verò Visitatores ab »
 Officio, & Beneficio sunt suspensi, quousque quo- »
 ad duplum hujusmodi gravatis Ecclesiis plenè satis- »
 fecerint : nec ulla in hoc dantium remissio, liberali- »
 tas, seu gratia valet, vel eis prodest : quò minus sci- »
 licet exigentes procuraciones in pecunia, vel accipien- »
 tes munera etiam sponte oblata, in duplum restituere »
 teneantur.

Ubi addendum, si hujusmodi Visitatores prohi-
 biri ab ingressu Ecclesiæ, durante interdicto, morian-
 tur, non sunt sepeliendi in Cæmeterio, seu loco sacro :
 nisi pœnituerint, & si interim celebrent in Ecclesiâ, seu

ministrant in suo officio, sunt irregulares, juxta c. 1. de sent. excomm. in 6. Gl. hic V. Interdictum. Inferiores verò Visitatores ab Officio, & Beneficio suspensi, si interea celebrent, ut prius, sunt irregulares, nec poterunt ab alio, quam à Papa absolvi. c. 1. de sent. excomm. in 6. c. 1. de sent. excomm. in 6. Gl. hic V. Suspensi; donec plenè duplum restituerint: facta autem restitutione, statim sunt absoluti, sine alia sententia absolutoria: quamvis si dubium sit de satisfactione, opus erit declaratione, illam esse factam, Gl. hic V. Quomodo; junct. addit.

LXV. Verùm hanc ipsam Constitutionem Gregorii X. in cit. c. 2. h. t. in 6. sicut & Innocentii IV. Bonifacius VIII. (qui tamen id solum principaliter prohibuerat in Archiepiscopis) cum cognosceret, vel ex ipsa rerum experientia, illam non posse ubique, sine maximo Ecclesiarum, quæ visitantur, & Prælatorum, qui visitant, incommodo servari: (quia sæpe contingit, ut Clerici visitandi nec domum habeant, quæ commodè Episcopum visitantem capere possit, nec suppellectilem ad eum usum necessariam, nec possint, sine gravi dispendio, victualia ad locum competentem deferri, vel aliò transmitti, Gl. hic V. Dispendia;) eandem Constitutionem ex parte immutavit, in c. Felicis; 3. h. t. in 6. & statuit, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii ad quos ex officio spectat visitatio (idem est de iis, quibus ex commissione, seu delegatione competit potestas visitandi; cum utrobique eadem sit ratio, Gl. hic V. Officio;) possint à Rectoribus Ecclesiarum, & locorum visitatorum, si pro sumptibus moderatis faciendis, ratione visitationis, loco victualium, certam pecuniam sponte offerant, licet eandem accipere, illis diebus, quibus officium visitationis personaliter exercent. Si verò non ipsi Ordinarii Visitatores personaliter ac per se: sed per alios delegatos visitent, tum non ipsi: sed ab iisdem deputati victualia, vel pro illis pecuniam accipere poterunt, juxta c. Si Episcopus; 6. de Offic. Ordin. in 6. Gl. hic V. Officio.

Addit Bonifacius VIII. in cit. c. 3. h. t. in 6. Quòd non liceat Visitatori, nisi unam procuracionem recipere, unà eademque die, siue unum locum solum visitaverit, siue plura: etiam si quilibet locus visitatus ab illo sufficeret ad integram procuracionem solvendam, cum eidem sufficere debeat, ut temporaria metat à locis personaliter visitatis, pro illis diebus, quibus spiritualia subministrat. Ubi Gl. addit V. Persolvendam; quòd alioquin etiam posset, unà die, visitare totam Civitatem, & tot procuraciones accipere, quot sunt ibi Ecclesiæ, quòd absurdum foret, esset enim accessorium majus suo principali.

Denique subjungitur in fine cit. c. Felicis; 3. eod. in 6. Quòd cetera in prædicta Constitutione Gregorii X. contenta maneat in suo robore, & incorrupta, seu immutata, nempe quæ statuta fuerunt in illa circa exactiones, quòd non liceat procuraciones, etiam in victualibus, recipere à locis visitatis, nec à visitantibus, vel eorum famulis munera sint recipienda, unà cum pœnis ibi decretis, Gl. fin. in cit. c. 3.

LXVI. Ceterum prædictæ Constitutiones Decretales confirmantur à Concilio Trid. Sess. 24. c. 3. de ref. his verbis: Caveant, ne ipsi (ad quos visitatio spectat) aut qui-quam suorum, quicquam procuracionis causà, pro visitatione, etiam testamentorum

Tomus III.

ad pios usus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque sit, etiam qualitercunque offeratur, accipiant, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemoriali: exceptis tantum victualibus, quæ sibi, ac suis frugaliter, moderatèque, pro temporis tantum necessitate, & non ultra, erunt ministranda. Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi, certà pecunià taxatà, consuetum: an verò prædicta victualia subministrare: salvo item jure conventionum antiquarum cum Monasteriis, aliisque piis locis, aut Ecclesiis non parochialibus inito, quòd illarum permaneat. In iis verò locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à Visitatoribus accipiat: sed omnia gratis fiant, id ibi observetur. Quòd si quisquam, quòd absit, aliquid amplius in supra dictis omnibus casibus accipere præsumpserit, is, præter dupli restitutionem, intra mensem faciendam, aliis etiam pœnis, juxta Constitutionem Concilii Generalis Lugdunensis, quæ incipit, Exigit (& habetur in c. 2. h. t. in 6.) nec non & aliis pœnis in Synodo Provinciali, arbitrio Synodi, absque ulla spe veniæ, mulctetur.

§. II.

Quibus Prelatis, & quando: ac quâ ratione præstari debeant procuraciones?

LXVII. De hoc agitur in c. Procuraciones; 23. h. t. Quòd est desumptum ex Concilio Generali Lateranensi c. 33. Nam quia Prælati quidam aliquando accipiebant procuraciones, causâ visitationis, nec tamen visitabant, ideo statuit Concilium Lateranense, ut procuraciones, quæ debentur, ratione visitationis, Episcopis, vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam Sedis Apostolicæ Legatis, aut Nunciis, nullatenus absque manifesta, & necessaria causa ab eis exigantur, nisi quando personaliter officium visitationis impendunt: & tunc quoad personas & equos, servetur modus, & mediocritas statuta in Concilio Lateranensi (sub Alexandro III. & habetur in c. Cum Apostolus; 6. h. t.) hoc adhibito moderamine circa Legatos, seu Nuncios Sedis Apostolicæ, ut si apud locum vel Ecclesiam aliquam moram longiorem, & necessariam fecerint, ne locus ille nimium aggravetur, procuraciones moderatas ab aliis Ecclesiis, vel personis recipiant, quæ nondum fuerant procuracionibus gravata, ita tamen, ut numerus procuracionum non excedat numerum dierum, quibus hujusmodi moram fecerint: & si una Ecclesia non sufficiat sola, duæ, vel tres conjungantur, ut contribuant ad unam procuracionem. Porro Visitatores non quærant, quæ sua sunt: sed quæ Jesu Christi, prædicationi, & exhortationi, correctioni, & reformationi vacando, ut referant fructum, qui non perit. Qui autem contra hoc statutum venire attentaverit, & quòd accepit, reddat, & tantundem Ecclesiæ, quam tali modo gravavit, impendat.

LXVIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primò, Procuratio, ratione visitationis, debetur, non tantum

ooo o

tantum

tantum Episcopis, iisque Superioribus, ut Archiepiscopis, Legatis aut Nunciis Sedis Apostolicæ visitantibus: sed etiam Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatibus, *c. Mandamus*; 6. *junct. Gl. V. Visitandas de Offic. Archidiaconis*. quod intelligendum est, dummodo habeant Ecclesias sibi subiectas ex speciali jure, v.g. privilegio, vel consuetudine; nam alias de jure communi omnes Ecclesiæ Episcopo loci sunt subiectæ, *Abb. hic n. 2.*

Notandum secundò. Procuratio alia debetur, ratione visitationis, ut hic: Alia ratione consuetudinis præscriptæ, *c. Servitium*; 31. *caus. 18. q. 2. c. Cum venerabilis*; 21. *in fine h. t.* Alia ratione pacti, quod appositum fuit in ipsa fundatione, *c. Quanto*; 16. *h. t. c. Præterea*; 23. *de jur. patron.* Alia ratione privilegii, *arg. c. Accedentibus*; 12. *de excess. Præl. Gl. in cit. c. Procuraciones*; *V. Visitationis*; *junct. Gl. marg. lit. E. h. t.* Potest addi quinta species procurationis, quæ debetur Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ, quando transeunt, etsi non visitent, *c. Cum instantia*; 17. *§. Sanè*; *h. t. Hostiens. hic V. ratione visitationis*; de quo infra.

Notandum tertio. Prælati tenentur personaliter visitare, nec possunt id munus alteri committere: nisi ex manifesta & necessaria causa, *cit. c. Procuraciones*; ibi: *absque manifesta & necessaria causa*, ut si Episcopus ipsemet omnia loca visitare non possit, propter nimis latam & diffusam Diocesim *Gl. ib. V. Personaliter*. Quod si Episcopus legitime impeditur propriam Diocesim per alium visitat, procuratio non illi solvi debet: sed Visitanti, *c. Si Episcopus*; 37. *de Offic. Ordin. in 6. Gl. in cit. c. Procuraciones*; *V. Personaliter*; *Abb. n. 5. in fine*, quia qui non facit visitationis officium, non debet recipere procurationis beneficium, *Hostiens. ibid. V. Quando personaliter*.

LXXI. Concordat Textus in Extravag. Vel electionis unic. *h. t. inter communes §. Si verò*; Ubi dicitur, quod Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati, aut aliæ personæ Ecclesiasticæ ex privilegio Apostolico per alios visitare, & procuraciones recipere valeant in pecunia numerata, ubi *Gl. V. Ex privilegio*; ait, sine privilegio verò id non possunt, alias contra facientes puniuntur, *juxta c. 3. h. t. in 6. Fagnan. in cit. c. Procuraciones*; n. 6. *h. t.* Porro in *cit. Extrav. Papa Benedictus XII.* certum modum, metam ac terminum sumptibus procurationum, pro cuiusque Provinciae varietate, & Visitorum dignitate, statuit ac præscribit, & taxat, quid in singulis Provinciis à quibusvis Ecclesiis per Prælatos, pro exactiōibus procurationum, & charitatis subsidio sit accipiendum, *Vivian. in Ration. Tur. Pont. in cit. Extravag.* quæ tamen in pluribus locis non est usu recepta, sed passim in consuetudinem abiit, ideòque circa illam non est immorandum.

LXX. Notandum quarto. Episcopi, aliique Prælati in visitatione debent esse contenti modesto equitatu, & famulatu, ne inutilibus sumptibus visitatis graves, & onerosi sint, prout etiam habetur in *c. Apostolicus*; 6. *h. t.* Unde Visitatores non possunt exigere expensas factas in eundo ad locum, ubi visitant, vel emendo equos, in locum demortuorum, nec ferraturas equorum, nec vestes, ac similia; quia horum procuratio excederet procuraciones debitas solum ad dies, quibus fit visitatio, *Hostiens. in cit. c. Procuraciones*; *V. Numerus procurationum*; *Abb. ibid. n. 4.*

Notandum quinto. Numerus procurationum commensurari debet numero dierum, quibus durat visitatio, neque illorum numerum excedere, *Hostiens. in*

cit. c. Procuraciones; *V. Numerus procurationum*, *Fagnan. ibid. n. 18.* Et hinc si Episcopus, una die, visitet duas Parochias, quarum qualibet ad integram procuracionem sufficit, non duas, sed unam tantum accipere potest; quia tam Jus antiquum, quam novum solum voluit visitantibus prospicere de quotidiano necessario victu *Gl. in Clement. 2. V. Unà die*; *h. t. Zerola in praxi V. Visitatio*; *§. Ad dubium*; 6.

Notandum sexto. Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ datur procuratio, non principaliter, ratione visitationis, sed quia subeunt alia etiam munera, seu onera, adeòque etiam si non visitent, *juxta c. 2. de Legat. in 6. Abb. hic n. 5.* Quod si una Ecclesia non possit integram procuracionem solvere Legato, vel Nuncio, plures concurrere debent ad unam procuracionem solvendam, *cit. c. Procuraciones*; de quo infra.

Notandum septimo. Prælati exigentes procuracionem, cum personaliter non visitant, non tantum tenentur sic exactum restituere Ecclesiis, à quibus acceptum, sed etiam tantundem in penam transgressionis, adeòque puniuntur in duplum, *cit. c. Procuraciones*; *in fine*, & *in c. 2. eod. in 6. de quo infra.* Nec obstat text. in *c. Quoniam*; 7. *dis. 18.* Ubi imponitur pena quadrupli. Sed omisissis aliis responsionibus, venior est illa, quod text. allegatus loquatur in alio casu, nempe de Archiepiscopo, qui aliquid auferat Episcopo in bonis, quæ secum deferat, dum proficiscitur ad Concilium Provinciale; is enim solvere debet quadruplum, quæ responsio consonat ipsi litteræ, *Abb. in cit. c. Procuraciones*; n. 6. *Fagnan. n. 23. & 24.*

§. III.

Quanam Ecclesiæ, vel loca Ecclesiastica, aut persona, & quibus teneantur solvere procuraciones, vel nonteneantur?

LXXI. Assertio 1. Omnes Ecclesiæ, sive seculares, sive etiam regulares, Monasteria, aut personæ item Capellæ in Ecclesiis Collegiatis erectæ, & Oratoria publica, Episcopi auctoritate, instituta solvere debent impensas procuracionum Episcopo Diocesim personaliter visitanti, vel alteri Visitori, nisi specialibus privilegiis sint exempta, ut docet *Azor p. 2. l. 3. c. 41. q. 1. & 2. & alii communiter*; nam licet Monasteria exempta sint à lege Diocesana Episcopi, *c. Dilectus*; 18. *de Offic. Ordin. junct. Gl. V. De lege jurisdictionis*; quia tamen procuratio annexa est visitationi, *c. Cum Venerabilis*; 21. *h. t.* ideo solvenda est etiam à Monasteriis, quæ visitationi Episcopi sunt subiecta, *Abb. in c. Sopite*; 14. *h. t.* & dictum *supr. Lib. 1. Tit. 3. l. 1. c. 17.*

LXXII. Idque extenditur primo. Quod etiam Archiepiscopo visitanti Provinciam à Monasteriis Provincia non exemptis procuraciones solvi debeant, ut constat ex *cit. c. Sopite*; *h. t.* Nam cum inter Archiepiscopum Ravennensem, & Monasteria Bononiæ super procuracionibus, quas ab eis exegerat, controversia verteretur: Eà ad Sedem Apostolicam delata, Archiepiscopus asserere bar, procuraciones istas ab aliis Monasteriis suæ Provinciae sibi, sine contradictione, præstari, easque Præcessoribus suis in Monasteriis Bononiensibus exhibitas fuisse, per testes idoneos probavit. Quare Papa Lucius III. videns intentio-

nam Archiepiscopi jure communi fundatam esse (c. *Devenimus*; 10. & c. *Placuit*; 12. *caus.* 10. q. 10. quod solum sufficit, *Gl. hic V. Jure communi*; Nec obstat c. *Luminoso*; 6. *caus.* 18. q. 2. quia loquitur de Monasteriis exemptis, *Gl. ibid. V. Luminoso*;) & Antecessorum suorum consuetudine adjuvari, (adeoque duplici jure, quorum utrumque per se sufficeret, *Gl. hic V. Consuetudines*); ideo prædicta Monasteria condemnantur vitæ ad procuraciones, secundum facultates eorum (quod semper considerandum est; *Gl. fin. hic*) dicto Archiepiscopo, & Successoribus ipsius præstandam. Ratio decisionis est, quia idem Jus locum habere debet in aliis etiam similibus; & quia pro Episcopo statuitur, non solum Jus commune: sed etiam generalis consuetudo, ea extendenda erat ad alias etiam Ecclesias similes conditionis, cum non esset contra Jus commune, *Gl. hic V. Jure communi, junct. Gl. margin. lit. D. Innoc. ibid. V. Exhibitas*. Id autem intelligi debet, quando Archiepiscopus causâ visitationis & correctionis venit ad Monasteria: secus, si ex alia causa veniat, nempe ob propria negotia, tunc enim procuratio ei solvi non debet, etiam si per illam Diocesim iret ad aliam Ecclesiam visitandam, *Gl. fin. hic junct. Gl. margin. lit. E. Io. Andr. in fine ibid.*

LXXIII. Extenditur secundo. Quod Episcopus non tantum ab Ecclesiis sue Diocesis: sed etiam ab Ecclesiis Civitatis Episcopalis, quas visitat, procuracionem possit exigere, & recipere, prout sumitur ex c. *Venerabili*; 24. h. t. Nam inter Episcopum Cenomanensem ex una parte, & Abbatem, ac Conventum de Cultura, ex altera, super procuracionibus præstandis, quas Episcopus ab eis exigebat, ratione visitationis, quæstio vertebatur, quæ à Sede Apostolica commissa fuit quibusdam Judicibus: coram quibus Abbas & Conventus dicebat, se non teneri ad solvendas procuraciones; eod quod Monasterium suum in Cenomanensi Villa (id est, Civitate, nam appellacione villæ quandoque comprehenditur civitas, ut apud Gallos, licet in significatione lata, & impropria, propriè enim villa appellatur locus ruralis, *Hofiens. hic V. eod.* & *Abb. n. 1.*) sit situm, & eidem Episcopo procuraciones hæcenus non solverit. Judices concluserunt Papam Lucium III. qui mandavit, ut compellerent Abbatem, & Monachos, ad solvendas eidem Episcopo procuraciones: nisi aliud rationabile ostenderint, videlicet privilegium exemptionis, c. *Cum instantia*; 17. h. t. vel si allegarent præscriptionem, nominè alterius, eamque probarent, c. *Cum ex officio*; 16. de præscripti. vel impotentiam, & tantam paupertatem, ut procuracionesolvere non possint, tunc enim suis sumptibus debet Episcopus visitare, *Gl. fin. hic & Hofiens. in fine.*

LXXIV. Porro utraque allegatio facta in cit. c. *Venerabili*; ab Abbate, & Monasterio erat potius contra Monasterium: quam pro illo; nam si Monasterium situm erat in Civitate Episcopali, sequitur, quod illi Episcopo jure communi subiectum erat, & consequenter is potuit, ratione visitationis, exigere procuraciones ab illo, *Gl. hic V. In villa*: nec allegare etiam poterat præscriptionem; quia hæc non habet locum in procuracione, quæ ratione visitationis debetur, cit. c. *Cum ex officio*; de præscr. & cit. c. *Cum instantia*; h. t. *Gl. hic V. Hæcenus non solverunt*, & *Abb. not. 1. & 2.* Ratio autem dubitandi, cur non posset Episcopus exigere

procuraciones à Monasterio, hæc esse videbatur; quia cum Monasterium situm fuerit in Civitate, seu loco Residentiæ Episcopalis, poterat, finitâ visitatione, se statim ad domum propriam conferre, adeoque non debebat petere, quod domi erat expensurus, quamvis non visitasset, arg. c. *Cum omni*; 10. de vita & honest. Cleric. Nihilominus tamen in cit. c. *Venerabili*, contrarium deciditur; quia impena procuracionum solvuntur, non solum ob victus necessitatem, sed etiam ratione officii visitandi, cui annexa est procuratio, & insignum subjectionis, quæ ratio locum habet, tam in Ecclesiis Civitatis, quam Diocesis, *Abb. in cit. c. 24. n. 2. h. t. Azor cit. c. 42. q. 4.*

Verum post Concilium Tridentinum *Seff. 24. c. 3. de ref.* videtur contrarium dicendum, quod victualia procuracionum non debeantur Episcopo, si à visitatione mox ad domum propriam redire possit, ut videtur colligi ex illis verbis, pro temporis tantum necessitate, & non ultra erunt ministranda, *Barb. de offic. Episc. alleg. 73. n. 46. & in cit. c. Venerabili*; n. 2. h. t. & quod, dum Episcopus visitat Clerum Civitatis, ubi sita est Cathedralis, seu Sedes Episcopalis, nulla procuratio illi debeatur, sæpius etiam respondit S. Congregatio, ut refert *Piascius in præxi Episc. p. 2. c. 3. a. 8. n. 15.*

LXXV. Extenditur tertio. Quod omnes Ecclesiæ etiam Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ procuracionesolvere teneantur, nisi per speciale privilegium sint exemptæ; prout statuitur in c. *Cum instantia*; 17. h. t. Nam Primicerius, & Clerus Mediolanensis conquesti sunt apud Papam Innocentium III. quod cum ipsi Legatos, & Nuncios Sedis Apostolicæ reverenter recipiant, & procuraciones eis præstent, Ordinarii aut Canonici Majoris Ecclesiæ Mediolanensis id facere tenuant, & ad expensas faciendas subsidium impetire denegent, adeoque in procuracionibus exhibendis plus æquo ipsi graventur. Respondet Papa, quod cum omnes Ecclesiæ Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ procuraciones impendere teneantur, se nullam ab earum præstatione habere velle exculatam: nisi forte per speciale privilegium Sedis Apostolicæ sit exempta, quod tamen Papa se non credere ait: (quia Romana Ecclesia non solet alicui contra se privilegium dare, arg. l. *Invenimus*; 10. C. de SS. Eccles. *Gl. hic V. Concedimus*); Jeteriam longissimo tempore procuracionem non præstiterit; cum in talibus locum non habeat præscriptio, quia & Papa à provisione, & sollicitudine pastoralis circa omnes Ecclesias nunquam cessat. Addit item Pontifex in cit. c. *Sane*; se in his procuracionibus exhibendis eum modum, & ordinem velle observari, ut nulla Ecclesia vel Prælatus, se indebitè prægravati rationabiliter conqueratur; quia illud semper observandum est, ut secundum facultates Ecclesiarum procuratio præstetur, c. *Inter cetera*; 8. *caus.* 10. q. 3. & aliis c. *supra cit.* *Gl. hic V. Indebitè prægravari*; Si verò Clerici ex communi collecta expensas Legatorum, & Nunciorum Sedis Apostolicæ facere voluerint, hoc eis Papa non prohibet, ita tamen, ut per hoc nullum præjudicium generetur Legatis, & Nunciis suis, quod minus possint, à quocumque voluerint, procuraciones sibi debitas postulare: & si quis in hoc fuerit ultra suam facultatem gravatus, id ipsi ab aliis restitueretur (cessis ipsi actionibus à Legato, arg. l. *Cum possessor*; 5. ff. de censib. vel conditione ex hoc canone, arg. l. *un. C. de condit.*

condicti. ex lege: de facto tamen dant Legati litteras patentes ei, qui procuracionem eis præstitit, ut ab aliis recipiat, quod ultra partem suam expendit, *Gl. hic V. Ab aliis & Hostiens. ibid.* Nunciis tamen Sedis Apostolicæ in necessariis expensis præstandis parere debet, quicunque fuerit requisitus, ita ut in fraudem nihil penitus fiat, nec per communes Ministros compellantur procuracionem recipere (quia particularis coactio & solutio non modica incommoda habet, *l. Plenè; 3. ff. fam. hercisc. Gl. fin. hic*) Qui verò contumaciter eis restiterint, per Ecclesiasticam censuram sunt compellendi.

LXXVI. Notandum hic primò. Tam Legati (à Latere scilicet) quam Nuncii Sedis Apostolicæ licet exigunt procuraciones, non tantum destinati ad certum locum, seu Provinciam: sed etiam transeuntes per loca, in quibus non sunt Legati, *c. Ego; 4. de iurejur. Gl. in cit. c. Cum instantia; V. Requisitus; & Abb. ibid. n. 2.*

Notandum secundò. Contra procuraciones debitas, ratione visitationis, Prælati, & Legati, seu Nuncii Sedis Apostolicæ, nullo unquam tempore etiam longissimo, & immemoriali præscribi possent, prout habetur in *cit. c. Cum instantia; h. t. & in c. Accedens; 1. 1. & c. Cum Officii; 16. supra de præscript. & pluribus explicatum Lib. 2. Tit. 26. n. 23. & 2. seqq. item n. 26. & seqq.* Ubi etiam dictum, quod procuraciones, quæ debentur ratione consuetudinis, vel privilegii, vel pacti, possunt præscribi, *Hostiens. in c. Procuraciones; 23. in princ. h. t.* quia in his cessat ratio, ob quam non currit præscriptio procuracionis debite Episcopo, ratione visitationis; quia cum hæc sit annexa visitationi, sicuti Jus visitandi nunquam præscribitur, ita nec Jus exigendi procuracionem debitam, ratione visitationis; quia de connexionis est idem iudicium, *cit. c. Cum ex officio de præscript. Neque verò in his, quæ suapte naturâ, præscribi non possunt, præscriptio etiam immemoralis temporis æquivaleret, vel æquiparatur privilegio: alioquin enim etiam Laici jura spiritualia præscriptione temporis immemoralis acquirere possent, quod est falsum, cum Laicus juris spiritualis non sit capax, Abb. hic n. 4. Azor p. 2. l. 3. c. 42. q. 14.* Ubi tamen addit, ex communi consensu Dd. possessionem longissimi temporis, vel immemoralis prodesse, dummodo possessor non se fundet in nuda præscriptione: sed in privilegio, vel aliquo alio legitimo titulo, qui ex tam diuturna possessione præsumitur, licet aliter probari non possit, *arg. l. Cum de in rem; ff. de usuris.* Videri etiam potest, quod dictum *Lib. 2. cit. Tit. 26. n. 26. in fine.* Atque hæc procedunt, spectato Jure communi, nam hodie ex Decreto Concilii Tridentini *Sess. 24. c. 3. de reform.* præscribi potest contra procuracionem, ut peti non possit, ubi viget consuetudo, illam non dandi, nam ibi sic statuitur: In iis verò locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud à Visitatoribus accipiantur: sed omnia gratis fiant, ibi id observetur.

Verum Fagnan. in c. Venerabili; 24. n. 25. & 3. seqq. ait, quod si consuetudo non solvendi procuracionem non sit generalis, in loco, vel Provincia: sed in una tantum, vel altera Provincia procuraciones non solebant dari Episcopo, nihilominus ei liceat procuracionem exigere; quia Concilium in §. In iis; non loquitur de præscriptione: sed de consuetudine, ad quam requiritur, ut sit generalis in loco, cum sit Jus non scriptum universaliter constitutum, præscriptio verò ex consen-

su singulari inducitur. Ex quo inferit, quod Jus antiquum commune prohibens præscribi posse procuraciones, quoad talem præscriptionem particularem, per Concil. Trident. non sit correctum.

Notandum tertio. Legatus vel Nuncius Apostolicus non tenetur recipere procuracionem à singulis Clericis visitatis, pro rata parte, quæ illos contingit: sed potest totam nunc ab uno Prælato, nunc ab alio exigere: gravatus tamen ultra facultates habet regellum contra alios, à quibus repetere potest, quod plus, quam debebat, expendit, *Abb. in cit. c. Cum instantia; n. 4.*

LXXVII. Extenditur quartò. Quod Religiosi quicunque pro Monasteriis, & Ecclesiis, quæ ad eos, quocunque titulo, sunt devoluta (ut donatione, permutatione, vel præscriptione, non item venditione, quæ hic locum habere non potest, *Gl. in Clement. 1. V. Titulo; h. t.*) procuraciones Legatorum Sedis Apostolicæ, ac jura Episcopalia, & alia præstari ab ipsi, antequam ad eos pervenirent, solita, (vel ex impositione facta tempore foundationis, vel ex antiquo usu, & consuetudine, vel quia res aliqua habens onus alicui pervenit ad Ecclesiam, ad quæ transivit cum suo onere, *Gl. hic V. Solita;*) promptè solvere studeant: nisi forte privilegio Sedis Apostolicæ, seu exemptione (ab Episcopali jurisdictione, quæ tamen non obstat, exempli tenentur ad procuraciones Legatorum Papæ, *Gl. hic V. Exemptione;*) vel ex alia causa legitima (v. g. compositione, *Gl. hic V. Legitima;*) ad illas ostenderint, se non teneri. Privilegia verò, seu exemptiones hujusmodi (generales, vel à prædictis juribus, *Gl. hic V. Exemptiones;*) ad Monasteria, seu Ecclesias, quæ ad Religiosos in posterum (post Concilium Viennense) pervenire continget, extendi non debent. Ita statuitur in *Clem. Cum sit; 1. h. t.* Rationis partis innuitur in dicta *Clem. 1. in princ. quia nature consonum est, illos non recusare onera, qui verum commune amplectuntur. l. Secundum naturam; 10. ff. de R. I. Loquitur autem hæc Constitutio solum de Religiosis, ac proinde in Sæcularibus non habet locum, quatenus novum Jus inducit, *Gl. hic V. In posterum.* Ratio posterioris partis est, quia hujusmodi privilegia & exemptiones tendunt in damnum & præjudicium jurium Episcopaliū, & aliorum, quibus de jure communiter illa sunt solvenda, ac proinde merito restricta sunt, ut non habeant locum, nisi in Ecclesiis acquisitis ante Concilium Viennense: non autem extenduntur ad acquisitas post illud, *Gl. fin. hic, & Trojan. in Rat. hic in fine.**

LXXVIII. Extendunt nonnulli quintò. Quod non solum Clerici, qui visitantur: sed etiam Laici, neantur solvere procuraciones, sed quod ipsi etiam visitantur, & Beneficia spiritualia recipiunt: pro quo facit *Text. in c. Cavendum; 3. caus. 10. q. 3.* Ubi agitur de visitandis subditis, tam Clericis, quam Laicis, & sic illam prohibetur, ne immoderatè, & cum scandalo aliquod procuracionis nomine exigatur: & ideo *Gl. ibi V. Subditos;* per eos intelligit Laicos, & per locios, Clericos, *Azor cit. c. 42. q. 3.* Contrarium tamen tenet *Gl. in c. 1. V. Laicos; h. t. in 6.* Nempe Laicos, suo nomine, non teneri ad impensas procuracionum, & sic usu, seu consuetudine esse receptum, quamvis Parochi nomine, si is inops sit, teneantur, *Azor c. l.*

LXXIX. Assertio 2. Inprimis Ecclesiæ, seu loca, aut personæ Ecclesiasticæ specialis privilegio Sedis Apostolicæ à procuracione solvenda exemptæ, vel generaliter ab omnibus oneribus ejusmodi, aut ab omni

jurisdictione ac jure Episcopali exemptæ, quamvis nulla de procuracione mentio fiat in privilegio exemptionis, non tenentur procuracionem solvere, nec Episcopo, nec Archiepiscopo, (quippe cui non plus juris competit in his, quæ ad visitationem spectant, quàm Episcopo) quamvis non obstante tali exemptione, adhuc teneantur ad solvendas procuraciones debitas Legatis, aut Nunciis Apostolicis visitantibus Provinciam aut locum, ut constat ex *cl. c. Cum instantia*, h. t. *Clem. 1. eod. & ibi Gl. V. Exemptione*; *Azor cit. c. 42. q. 1. §. Quæres*; *Barb. Lib. 3. Jur. Eccles. c. 22. n. 27.* Aliud est, si exemptio, seu immunitas solum detur à certis oneribus, nullâ factâ expressâ mentione de procuracione, *Azor c. l.*

Secundò Hospitalia, & alia hujusmodi pia loca Episcopi auctoritate instituta, quamvis possint visitari ab Episcopo: non tamen tenentur solvere procuracionem, ut tradit *Piassec. in praxi p. 2. c. 3. art. ult. n. 16. Barb. cit. alleg. 73. n. 50.* Ratio est, quia licet hujusmodi loca Ecclesiastica sint, & subiecta Diocæsanis, quoad jura Episcopalia, quia tamen bona iis locis assignata, & redditus, etsi amplissimi, ad alios usus pios sunt deputati, nempe in alimenta pauperum, infirmorum, peregrinorum, & eorundem Rectores, seu Ministros alendos, *Clem. 2. de Relig. domib. ideo ne contra Fundatorum intentionem fiat, meritò ad hujusmodi procuracionis onus non tenebuntur.* Nec refert, quòd etiam bona, & redditus Beneficiorum sint in usus pauperum expendendi, & tamen ex iis solvenda est procuratio; quia non omnes, sunt expendendi, ut patet ex *c. Pabis*; *2. c. Concessa*; *26. & 2. seqq. caus. 12. q. 2.* At omnes redditus Hospitalium sunt particulariter deputati in usus pauperum, & in salarium eorundem Ministrorum, qui non tenentur gratis iis servire: & ita major pars Cardinalium Concilii censuit, procuracionem ex Hospitalibus non deberi, ut testatur *Fagnan. in c. c. Venerabili*; *24. h. t. n. 34. & seqq.*

LXXX. Tertiò, non possunt procuraciones exigi, nec solvi debent ab Oratoriis privatis, prout constat ex *c. Auctoritate*; *27. & ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. prohibet, ne quis ex eo, quòd Religiosi aliqui in Oratoriis, quæ in Gangriis, hoc est, in Oratoriis ruralibus, sitis, sive in villis ac prædiis habent, interdum celebrant, procuraciones, quæ ratione visitationis debentur, ab illis exigere, vel extorquere præsumat. Ratio est, quia hujusmodi procuratio non præstatur, nisi cum Prælati visitat locum, causâ correctionis: sed in gangriis istis, sive oratoriis privatis nulla fit visitatio: sed Prælati, causâ visitationis, accedit Caput, vel Ecclesiam parochialem, in qua Religiosi habitant: & licet ibi quandoque Monachi celebrent, non tamen ibi consueverunt morari: sed conversi solum, causâ colendi agros Monasterii, ideòque cum nulla ibi fiat visitatio, nulla etiam propterea, quòd aliquando ibi celebraretur, præstari debet procuratio, quippe, quæ de jure est annexa visitationi, *Gl. hic V. Ratione visitationis*; *Hofstius. ibid. in princ.*

LXXXI. Porro hæc est inter Oratorium, & Ecclesiam differentia, quòd Ecclesia dicitur, quæ principaliter deputatur ad celebrationem Missæ, & ad orandum, & consecratur per Episcopum, cui etiam constituta est certa dos, pro Clericis in illa deservientibus, & pro aliis Ecclesiæ necessitatibus, *c. Nemo*; *9. dist. 1. de consecr.* Oratorium verò non consecratur, nec constituitur ei dos, nec erigitur principaliter, ut ibi celebretur: sed

tantum, ut oreitur, ideòque sine licentia Episcopi, non potest in istis Oratoriis privatis Missa celebrari, *c. Unicus*; *que 3. junct. Gl. V. Non licet*; *cit. dist. 1.* Nec in magnis festivitatis, nec possunt habere campanam publicam, ad convocandum populum: possunt autem erigi à quovis Laico, sine auctoritate Episcopi, *Innoc. Hostiens. & Abb. in cit. c. ult. n. 3.* Hinc sequitur, ex eo, quòd in aliquo loco interdum Missa celebretur, non rectè inferri, illum esse locum publicum, sive publicâ auctoritate Episcopi erectum, adeòque Religiosum, & Ecclesiasticum: nisi actus celebrandi sit publicus, ita ut omnes indifferenter ad Missam admittantur, *Abb. c. l. n. 2.* Porro Capellæ, & Oratoria privata, possunt ab Episcopo visitari, si velit, etiamsi absque Episcopi auctoritate sint instituta, ut dispiciat, an decenti modo sint constructa, & ornata, ac honorificè habeantur, *Azor cit. c. 40. q. 13.*

LXXXII. Quartò Episcopus, vel alius Visitator non debet à pauperibus Ecclesiis, vel Clericis procuracionem exigere: sed propriis sumptibus visitationem obire; quia nec judex exigit sportulas à pauperibus, *Auth. de mand. Princ. §. Sit tibi quoque*; *Collat. 3. Gl. in c. Cum instantia*; *17. V. Prægraviari*; *h. t. & Abb. ibid. n. 7.* Idque procedit, si notoriè constet de impotentia, seu paupertate Ecclesiæ vel Clerici: in dubio verò potest Episcopus exigere juramentum à Rectore Ecclesiæ, vel Clerico, se impotentem esse, ad solvendam procuracionem: vel sub conditione excommunicare, nisi solverit procuracionem, secundum facultatem suam, *Abb. in c. Procuraciones*; *23. n. 7. h. t.*

Illud hic addendum, si Episcopus obeat Diocæsin, ut Sacramentum Confirmationis tantum conferat, non potest procuracionem exigere, prout S. Congreg. Concilii decidit, teste *Barb. cit. alleg. 73. n. 53.*

§. IV.

Alia quedam ad procuraciones pertinentia proponuntur, & explicantur.

LXXXIII. Assertio 1. Non potest Jus procuracionis, ratione visitationis debita, expresse aut per pactum remitti ex toto, & in perpetuum ab Episcopo; nam sicut ipsa visitatio in totum remitti non potest, ita nec procuratio ei annexa, quia est Jus publicum, quod pactis privatorum tolli non potest, *l. Jus publicum*; *38. ff. de pact. Gl. in Clem. 2. V. Compositiones*; *h. t. potest tamen Episcopus, vel alius Visitator procuracionem ipsam, quoties visitat, remittere, ita ut suis impensis id oneris sustineat, sola enim potestas remittendi in posterum, & futuris temporibus prohibita est, & ablata Episcopis, Abb. in c. Cum ex Officii*; *16. n. 14. & 15. de præscript. Azor p. 2. l. 3. c. 42. q. 1. §. Pacto quoque.* Item possunt pacta, & conventiones fieri super modo procurandi, & numero procurandorum, quæ servandæ erunt, *Gl. in cit. Clem. 2. V. Compositiones*; *Azor c. l. §. Item potest.* Potest quoque per pactum remitti illa procuratio, quæ non jure communi debetur: sed speciali, sive ex consuetudine, aut præscriptione, sive ex privilegio, sive ex pacto, solvi debet ei, qui proprius Prælati non est, talis enim procuratio non est Jus publicum, ideo remitti potest, *Azor c. l. §. Potest quoque.*

LXXXIV. Cæterum quamvis Episcopus possit Ecclesiæ inferiori remittere, seu condonare servitia, quæ ipsi ab illa debentur, ex justa causa, & cum consensu Capituli, quia aliàs non potest Episcopus alienare jura Ecclesiæ suæ, *c. Pastor alius*; *11. de donat. Abb. in c. Cum Ve-*

nerabilis; 2. n. 1. h. t. Non tamen in generali remissione
servitorum sibi debitorum, censeri debet visitationem
& procuracionem illi annexam remisisse, prout sumitur
ex cit. c. Cum Venerabilis; h. t. Nam orta controversia
inter Episcopum Faventinum, & Priorem S. Ste-
phani, super juribus Episcopalibus, Prior exhibens
instrumentum quoddam, in quo expresse contine-
batur, quod Episcopus Faventinus olim ab omni
exactione, tam sua: quam suorum Successorum, di-
ctam Ecclesiam prorsus absolvit, & remisit eidem
spallas (forte porcinas, Io. Andr. hic v. eod.) quas
ipse, & Antecessores ipsius ab eadem Ecclesia reci-
pere consueverant, & quod aliud servitium ei non
imponeret: reservato sibi, & Ecclesie sue uno cereo
trium librarum, annuatim, pensionis nomine, sola
vendo. Quia vero visitationi annexa est procuratio;
& Episcopus ratione Episcopalis jurisdictionis,
quam in ea habet, tenetur predictam Ecclesiam,
causa correctionis, visitare, nec censetur quasi no-
vum imponi, quod ab ipsa fundacione de jure com-
muni intelligitur impositum: ideo Papa Innocen-
tius III. statuit, ut idem Episcopus, cum ad illam Ec-
clesiam, causa correctionis, accesserit, moderatam
ab eo procuracionem recipiat, bis in anno: sed nihil
aliud, prater pensionem, & procuracionem predi-
ctas, exigere, vel extorquere presumat. Ratio deci-
sionis est; quia in generali concessione non veniunt ea,
quae quis verisimiliter non esset in specie concessurus;
Reg. 81, in in 6. Gl. hic v. de iure communi: & quantum-
cunque generaliter Episcopus eximat Ecclesiam, non
censetur remisisse jurisdictionem, seu coercicionem
& correctionem morum, Cathedralicum, visitatio-
nem, & procuracionem: & universim huiusmodi ge-
neralis remissio servitorum, non debet extendi ad jura
ac servitia, quae omnes Ecclesiae iure communi debent:
sed ad ea solum servitia, quae ex iure speciali debebat
aliqua Ecclesia, & alia servitia, quae de novo extraordi-
nariè imponuntur, Innocent. hic Addit. verò Abb. in cit.
c. Cum Venerabilis; n. 3. h. t. predictis quatuor juribus,
quae non comprehenduntur sub remissione ab Episco-
po quantumcunque generalibus verbis facta, alia qua-
tuor, videlicet reverentiam, sive observantiam sibi de-
bitam ab inferioribus Ecclesiis, & Clericis: institutio-
nem in Ecclesiis & Beneficiis curatis: charitativum sub-
sidium, ac denique ea, quae sunt Ordinis Episcopalis, &
recipere debent subditi ab Episcopo. Porro sicut potest
Episcopus etiam bis in anno visitare, si necessitas, vel
utilitas iteratam visitationem exposcat: ita & bis pro-
curacionem exigere, ut patet ex dicto cap. ibi: mode-
ratam ab ea procuracionem accipiat bis in anno. Gl. hic v.
eod. vel forte in fundacione istius Ecclesiae, de qua est
sermo in isto cap. fuit hoc onus impositum, & conven-
tum, ut bis in anno illam Episcopus visitaret, & procu-
racionem reciperet, Gl. fin. hic, & Abb. n. 6.

LXXXV. Assertio 2. Si ab Ecclesia aliqua, cum
consensu Patroni, in fundacione, procuratio, nullâ ad-
jectâ quantitate determinatâ, alteri Ecclesiae solvenda
sit imposita, illa non debet augeri: sed secundum mo-
dum solitum, sive consuetum solvi, nisi facultates Ec-
clesiae gravata, ita notabiliter creuerint, ut absque ma-
gno gravamine, maiorem procuracionem solvere pos-
sit, prout sumitur ex c. Quanto; 16. h. t. Ubi dicitur,
quod Fundatores Monasterii Bellae villae in ipsa fun-
dacione Monasterii constituerunt, ut Fratres, seu Re-
ligiosi illi Domino servientes, Fratribus S. Irenaei u-

nam procuracionem, singulis annis solverent, quam-
vis ab eis nihil (temporale, vel spirituale) teneant,
seu habeant, propter quod huiusmodi procuratio
eis debeat praestari (adeoque merè liberaliter fuerit
exhibita, debita tamen, postquam fuit constituta à fun-
datoribus, qui ab initio possunt censum, seu pensionem
imponere, Gl. hic v. Voluntas; & Innoc. v. Liberaliter)
quae procuratio ab initio, propter paucitatem Mona-
chorum S. Irenaei, Monasterii Bellae villae non grava-
batur, sed postea in tantum crevit numerus eorundem,
ut ad procuracionem vix sufficerent quatuor mar-
cha (argenti) quae pro una fieri consuevit. Quare
Monachi Bellae villae sibi à Papa Innocentio pro-
deri postulaverunt: quibus Papa indultit, ne ultra pri-
mam mensuram in procuracione in posterum prae-
stis Fratribus sint obligati: sed hi expensis, quae con-
sueverunt fieri, sint contenti: nisi facultates sui Mo-
nasterii in tantum excreverint, ut sine notabili gra-
vamine, maiorem procuracionem possint solvere.
Ratio huius decisionis est; quia cum procuratio, nulla
certâ quantitate praefixa, fuerit constituta, debeant
solum convenienti, seu mediocri, arg. l. Qui lancea; 31
ff. de auro, & argen. leg. ut quia aucto numero Religio-
sorum, pro quibus procuratio erat praestanda, nimium
gravata fuit Ecclesia debens procuracionem, ideo iudi-
cis officium implorare potuit, ut ad mediocritatem re-
duceretur procuratio, & secundum primâ mentem
pro tot solum Fratribus, seu Monachis solveretur, pro
quor ab initio solvi consueverat; quia non est verum
le, quod quis velit se nimium gravare: praestertim quia
ex mera liberalitate processit haec obligatio, ideoque
subveniendum est, ut non obligetur, cum magno sui
gravamine, nec conveniatur, ultra quam facere possit
l. Inter eos; 19. §. Is quoque; ff. de re iudic. Gl. hic v. In-
dulgemus; & Abb. n. 9. Si verò determinata quantitas
procuracionis ab initio constituta fuisset, illa non augeretur,
etiam auctis facultatibus, arg. c. Relatum; 9. cap.
10. q. 3. Non enim, quod ab initio constitutum fuit,
facile mutari debet, Gl. hic v. Indulgemus; in fine.

LXXXVI. Hinc inferitur resolutio unius casus, qui
in praxi saepe occurrere potest: quidam paterfamilias
convenit cum pistori, vel molitori, ut pro se, & tota
familia sua, panes certo pretio teneatur pifere, vel moli-
re: quaeritur, an auctâ familiâ, teneatur pro eodem pre-
tio panes pifere, vel molere, sicut prius? Responsum affirma-
tive, nam sicut talis pistor, vel molitor perciperet lu-
crum, si numerus personarum familiae immineceret:
ita etiam sentire debet dampnum, si illarum numerus
augeatur, cum lucrum, & dampnum pari passu procedant,
& contrarium eadem sit disciplina, l. Inter; 83. §. Sa-
crum; ff. de v. o. Abb. in cit. c. Quanto; n. ult. h. t. Quamvis
contrarium teneat Barb. in Collect. hic n. 7. arg. huius
cujus tamen dispositio processit ex indulgentia; quia
obligatio orta fuit ex mera liberalitate: stricto autem
iure tenebatur Monasterium Bellae villae procuracio-
nemolvere pro omnibus Fratribus alterius Monaste-
rii, etiam aucto eorum numero, sive facultates Eccle-
siae Bellae villae fuerint auctae, sive diminutae; Abb. in
cit. c. Quanto in fine.

LXXXVII. Assertio 3. Si in aliquo loco, vel Diaecesi
in procuracionibus, & aliis servitiis praestandis, certum
quid non sit statutum, attendenda est consuetudo visi-
tarum Ecclesiarum, prout sumitur ex c. Super eo; 12. h. t.
Nam cum ferè tota Compostellana Provincia ad ju-
risdictionem Metropolitanae Ecclesiae Compostellanae
de novo

de novo esset conversa (postquam enim illam occupaverant Saraceni, Rex Castellæ eam recuperavit, & sic jure postliminii fuit restituta, & denuo subiecta jurisdictioni Archiepiscopi Compostellani, *Hofiens. hic in princ.*) quæsiuit prædictus Archiepiscopus à Papa Innocentio III. quâ ratione ei obsequia, & servitia præstare debeat, cum Provinciam, vel ejus partem visitat, & qualiter in procuracionibus & aliis providere? Respondet Papa, quod illud observare tenetur, quod in vicinis Provinciis observatur. Nam quamvis jure communi sit statutum, ut procuratores, & alia servitia Episcopo, & Archiepiscopo debeantur ab Ecclesiis Diocesis, vel Provinciæ, non tamen est statutum, ut ubique in eadem quantitate præstentur, *Gl. in c. Cum olim; 19. V. Quartæ omnium; h. t. Vivian. in Ration. in cit. c. Super eo; idè quæ attendenda est consuetudo vicinarum Ecclesiarum. Ex hoc cap. colligunt generaliter Dd. quod, quando non adest specialis consuetudo, & propria alicujus Civitatis, vel loci, spectanda sit consuetudo vicinorum locorum, sive Diocesium aut Provinciarum, juxta c. Cum olim; & de consuet. Quod tamen limitat *Abb. hic*, nisi consuetudo sit valde onerosa; nam negligentia unius loci non debet obesse alteri loco, qui nullam negligentiam commisit. Sic etiam in dubio servandæ sunt leges Regni vicinioris, & secundum eas judicandum, si in eo loco non sit lex particularis, *Barb. hic n. 3.**

LXXXVIII. Assertio 4. Archiepiscopus, qui jure Metropolitano, vel Legationis Apostolicæ visitat Provinciam suam, potest debitas procuraciones, juxta facultates Ecclesiarum, exigere, & illos, qui eas denegant, excommunicare: prout statuitur in c. Cum nuper; 25. h. t. Nam cum Archiepiscopus Beneventanus visitaret Provinciam suam, tam auctoritate propriâ (quod ei competit de jure communi, *c. Sopite; 14. h. t.* etiam si Episcopus Suffraganeus non sit negligentis in visitando, *Gl. marg. hic lit. B. & Abb. in fine*, contra *Gl. ordinariam*) quam auctoritate Papæ, cuius auctoritate procuraciones exigebat, Clerici non leban ei illas exhibere. Quare conquestus est Papæ Gregorio IX. Qui mandavit ejusdem, ut cum idem Archiepiscopus Provinciam suam, sive auctoritate propriâ, sive Pontificiâ visitaverit, procuraciones ratione visitationis debitas (alias non tenentur, *c. Procuraciones; 23. & c. Venerabilis; 21. h. t. Gl. hic v. eod.*) secundum facultates Ecclesiarum, ipsi exhibeat: alioquin sententias censurarum, quas ipse ritè tulerit in rebelles, ratas habeat Papæ, & eas faciet inviolabiliter observari; quia justum & æquum est, ut sicut Superior suas sententias servari cupit: sic & inferiorum ratas habeat, & servari curet, *c. Cum ab Ecclesiis; 3. & c. Ad reprimendam; 8. de Off. Ord. Hofiens. hic in fine.*

LXXXIX. Hinc colligitur primò. Quod quis quandoque possit Ecclesias, & Clericos duplici jure visitare, ut in casu hujus cap. Archiepiscopus, tum jure Metropolitano, tum jure Legationis, quia erat Legatus Papæ: quo casu procedere potest, ac debet, secundum formam & potestatem mandati accepti, quod exactè servandum est, *c. Cum dilecta; 22. de rescript. c. Venerabilis; 7. de confirm. util.* Quod si sit Legatus, licet non appelletur ad ipsum, potest nihilominus per simplicem querelam adiri, *c. 1. de Offic. Legat. Hofiens. hic v. Sive nostræ.*

Colligitur secundò. Si Archiepiscopus eodem anno bis visitet Provinciam, diverso jure, bis poterit exigere procuracionem, *Abb. hic not. 1.* potest autem Episcopus, vel alius Visitator exigere procuracionem, vel in fine anni, collectis fructibus, vel potius quando cunque voluerit, tempore visitationis, *Abb. hic not. 3.*

Porro an excommunicatio lata ab Episcopo in Abbatem, seu Prælatum (idè quæ est de interdicto lato in Conventum) qui eum visitare volentem, renuit recipere, & procuracionem præstare: sed allegans exemptionem à jurisdictione Episcopi, appellavit ad Sedem Apostolicam, seque obtulit ad probandum exemptionem: an inquam, talis excommunicatio, non obstante appellatione Prælati factâ ab Episcopo, sit valida, & justa, ita ut nihilominus possit Episcopus visitare Monasterium, & procuracionem exigere, gravis est quæstio, quam tractat *Abb. in c. Venerabili; 24. not. ult. h. t. Hofiens. in c. Procuraciones; 23. h. t. col. 1. 2. & 3. & novissimè Fagnan. ibid. n. 24. & pluribus seqq. qui videri possunt.*

§. V.

De visitatione, ob quam debentur procuraciones.

De Visitatione Episcopi dictum est supra lib. 1. Tit. 31. sec. 3. §. 8. Ubi explicata sunt Capitula, quæ in illo Titulo de Visitatione tractant, nunc verò hoc loco de Visitatione in genere agemus, de qua etiam in hoc Tit. agitur.

XC. Quæritur primò. Quinam Jus, & potestatem habeant visitandi? Resp. Officium visitandi ad eos pertinet, qui jurisdictionem Ordinariam in Ecclesias, vel Clericos obtinent, quales sunt post Romanum Pontificem, Patriarchæ ac Primates, Archiepiscopi, & Episcopi in suis Provinciis, & Diocesis. Secundò, Legati Pontificii à Latere, sive Cardinales ex Officio Legationis sibi à Sede Apostolica demandato, visitare possunt. Item Legati nati, quibus Legatio Apostolica competit, ratione Dignitatis, in qua sunt constituti, ac denique etiam Legati missi, sive Nuntii Pontificii, si visitandi munus ipsi specialiter sit impositum, vel si urgens aliqua necessitas visitacionem postulet, *Azor p. 2. l. 3. c. 40. q. 6. Barb. de Offic. Episc. alleg. 72. n. 21.* Tertiò, Archidiaconi, Decani, & alii inferiores Episcopo in illis Ecclesiis, in quibus Jus visitandi longâ consuetudine legitime præscriptâ, acquisiverunt, *Concil. Trid. Sess. 24. c. 3. de reform. Azor c. l. q. 7.* Ubi ait, quod etiam Plebani jurisdictionem habentes visitare possunt. Quattò, Capitula Ecclesiarum Cathedralium, quibus ex legitima præscriptione, vel privilegio Sedis Apostolicæ, Jus visitandi competit, etiam vivente Episcopo, visitare possunt, *Concil. Trid. c. l.* At verò, Sede vacante, potest Capitulum visitare illas Ecclesias, & personas, quas Episcopus jure Ordinario, visitare poterat: non autem illas, quas jure speciali, aut delegato, cum omnis jurisdictione Ordinaria, spiritualis & temporalis, tunc ad Capitulum transcat, ut ex communi docet *Azor cit. c. 40. q. 8.* Quintò, Abbates, Priores, & alii Superiores Regularium Jus visitandi habent in Monasteriis, & aliis locis ipsis subiectis, *Azor c. l. q. 9. Barb. c. l. n. 23.*

XCI. Quæritur secundò. An Episcopus visitare possit Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, etiâ exemptas vel

vel Ecclesias, quæ nullius sunt Diœcesis? Resp. Ecclesiæ exemptæ à jurisdictione Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, vel sunt sæculares, vel regulares. Si sæculares, Episcopus potest illas visitare, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, juxta Concil. Trident. Sess. 7. c. 8. de ref. etiam si sint commendatæ, & siue curam animarum annexam habeant, siue non, Conc. Trid. Sess. 21. c. 8. de ref. Fagn. in c. Grave; 19. n. 11. de Offic. Jud. Ordin. Si verò Ecclesiæ exemptæ sint regulares, in quibus observantia regularis viget; tum, si curam animarum adjunctam habeant, visitari possunt ab Episcopo Diœcesano, ejusque jurisdictioni subfunt, in iis tantum, quæ curam animarum, & administrationem Sacramentorum concernunt, Concil. Trid. Sess. 25. c. 11. de Regul. Si verò curam non habent, visitari non possunt ab Episcopis, etiam si sint commendatæ; cum facultas visitandi Monasteria, qualitercunque commendata, restringatur ad ea tantum, in quibus non viget regularis observantia, Concil. Trid. cit. Sess. 21. c. 8. de ref. Fagnan. c. l. n. 16. & 17. Quod si in dictis regularibus Ecclesiis exemptis, regularis observantia non vigeat, tunc si commendatæ sint, ab Episcopis visitari possunt, ac debent, siue curatæ sint, siue non, idque tanquam à Delegatis Sedis Apostolicæ, cit. Sess. 21. c. 8. Exceptis iis Monasteriis, seu Prioratibus, quæ suorum Ordinum Capitulis subfunt, ut declarat in Conc. Trid. Sess. 25. c. 20. de Regul. Si verò non curatæ, nec commendatæ sint, Episcopi nullam habent potestatem visitandi illas, cit. c. 20. in fine, Fagn. in cit. c. pen. n. 17.

X CII. Similiter personæ Ecclesiasticæ exemptæ, vel sunt Sæculares, vel Regulares. Si Sæculares, vel curam animarum habent, vel non: priore casu, sunt subiectæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi Diœcesani in iis, quæ ad curam animarum, & Sacramentorum administrationem pertinent, Conc. Trid. Sess. 25. c. 11. de Regul. Fagnan. in cit. c. pen. n. 28. de Offic. Jud. Ordin. posteriore casu, Clerici sæculares exempti visitari, & tunc puniri, & corrigi possunt ab Episcopo, seu Ordinario loci, auctoritate delegatâ à Papa, non obstante cujusvis personalis privilegii prætextu, juxta Concil. Trid. Sess. 6. c. 3. de ref. Si verò personæ exemptæ sint Regulares, tum vel degunt extra Claustra, vel intra illa: si extra, ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato visitari, corrigi ac puniri possunt, juxta Trid. cit. Sess. 6. c. 3. Sed in visitatione tantum, secundum declarat. S. Congreg. Card. teste Fagnano in cit. c. pen. n. 31. cit. tit. Si verò Regulares exempti degant intra Claustra, tunc generatim loquendo, non subfunt jurisdictioni, vel visitationi Episcopi, juxta Concil. Trid. Sess. 25. c. 20. in fine de Regul. Fagn. c. l. n. 34.

X CIII. Denique quod attinet ad Ecclesias nullius Diœcesis, hoc est, quæ neque sunt de Diœcesi, quia sunt exemptæ à jurisdictione Episcopi loci: neque etiam in Diœcesi, quia habent territorium separatum, cum omnimoda jurisdictione quasi Episcopali Prælati sui in Clerum, & populum, excluso Episcopo Diœcesano, ut tradit Gl. communiter recepta in Clem. unic. V. Diœcesanis; de foro compet. hæ, inquam, Ecclesiæ, quæ nullius sunt Diœcesis, vel sunt itidem Sæculares, vel Regulares. Si prius, tum vel sunt omnino extra fines cujusque Diœcesis, siue ex prima origine, siue ex privilegio, siue ex præscriptione (de quo videri po-

test, Fagnan. in c. Nullus; 3. num. 12. & seqq. de Parochiis) & tunc potest, ac debet eas visitare Episcopus, cujus Ecclesia Cathedralis est proximior, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, juxta Concil. Trid. Sess. 24. c. 9. de ref. Vel sunt intra fines alicujus Diœcesis, & tunc visitare illas potest Episcopus, intra cujus Diœcesis fines existunt, qui potest etiam eorum subditos ordinare, iisque dimissorias ad Ordines concedere, juxta Concil. Trident. Sess. 23. c. 10. & declarat. S. Congreg. Concil. apud Fagnan. in cit. c. pen. num. 21. Si verò Ecclesiæ nullius Diœcesis sint Regulares, tunc Episcopus non potest illas visitare, quia Concil. Trident. Sess. 14. c. 9. loquitur tantum, de Ecclesiis sæcularibus. Idque procedit, siue Ecclesiæ sæculares nullius Diœcesis sint curatæ, siue non; quia quod statuitur Sess. 25. c. 11. de Regul. non habet locum in Ecclesiis nullius Diœcesis, ut patet ex illis verbis, subfunt jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita. Idemque est, siue sint commendatæ, siue non, Fagnan. in cit. c. pen. num. 19. Similiter personæ nullius Diœcesis, vel sunt Sæculares, & Episcopus vicinior, vel intra cujus Diœcesis fines existunt, potest eas visitare, juxta distinctionem supra datam, Fagnan. c. l. num. 22. Vel sunt Regulares, & non subfunt Episcopi visitationi, etiam si curam animarum exerceant: nec Episcopus potest ullam auctoritatem in eos exercere; quia Decretum Concilii cit. Sess. 24. c. 9. restringitur ad Ecclesias sæculares tantum: nisi in duobus casibus, quoad Ordines conferendos, & Litteras dimissorias dandas, juxta Trid. Sess. 23. c. 10. de ref. & patet ex supra dictis, Fagnan. c. l. num. 24. & seqq. apud quem plura de hoc videri possunt.

X C IV. Quæritur tertio. Quoties Visitatio fieri possit, aut debeat? Resp. semel in anno ordinari, ut patet ex c. Decrevimus; 10. & c. seq. caus. 10. q. 1. & c. Conquerente; 10. de Offic. Jud. Ordin. Ubi inter jura Episcopalia numeratur annua Visitatio, idemque statuitur in Concil. Trid. Sess. 7. c. 8. de ref. Potestamen etiam sæpius in anno fieri, si opus fuerit, & nova causa emerferit, ut de Visitatione Monasteriorum statutum est in c. Visitandi; 28. & seq. caus. 18. q. 2. & ibi Gl. V. Quoties; & c. Mandamus; 6. de Offic. Archid. & ibid. Gl. V. Sæpius Visitare. Capitula autem Cathedralium Ecclesiarum, & aliarum majorum, illorumque personæ à suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatibus se ipsos solos, vel aliis, quibus videbitur, adjunctis, quoties, quoties opus fuerit, visitari possunt, etiam auctoritate Apostolicâ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, & juramentis, & concordis obstantibus, prout habetur in Concil. Trid. Sess. 6. c. 4. de ref.

XCV. Quæritur quarto. Quo ordine, & modo faciendâ sit Visitatio? Resp. de hoc agitur in c. Romana; 1. h. t. in 6. Ubi Innocentius IV. de modo, quo Archiepiscopus procedere debet in visitatione, sic statuit. In primis Archiepiscopus volens visitare suam Provinciam (per se, vel per alium, cum per se id non potest, Gl. hic V. Visitare); debet prius Ecclesiæ suæ Capitulum, ac Civitatem, & Diœcesin propriam, seu Metropolitanam plenè visitare (ita ut nulla Parochia remaneat non visitata: dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subfuit, Gl. hic V. Plenè;) & non solum majores, sed etiam minores Ecclesias; nec Clericos tantum, sed etiam populos.

Et si commodè, vel absque difficultate, ad unamquamque Ecclesiam accedere non possit, ex pluribus locis ad unum congruum (& sufficientem ad omnes recipiendos, quatenus erit possibile) Clericos, & Laicos studeat convocare.

Hinc colligitur primò. Quod etiam Ecclesie minores, hoc est, non curatè visitari debent, ut inquiratur de vita, & conversatione Ministri, seu Rectoris, & quomodo Ecclesiam, & ipsius jura gubernet, *Joan. Andr. hic V. Minorum; & Franc. num. 1. not. 3.* Colligitur secundò. Quòd non tantum Clerici: sed etiam Laici visitandi sint ab Archiepiscopo, vel Episcopo: quod intelligendum est, quoad crimina Ecclesiastica, matrimonia, & alia, quæ ad forum Ecclesiasticum pertinent: in aliis verò corrigendis non invadet jurisdictionem Judicis secularis, c. *Novi; 13. de Jud. Joan. Andr. hic V. Populorum; & Franc. n. 1. not. 4.* Porro quomodo Laici visitandi sint, & quid de illis inquirendum, tradit *Azor p. 2. lib. 3. c. 41. q. 3.*

XCVI. Deinde (id est, post visitatam suam Civitatem, & Diocesim) liceat Archiepiscopo per totam Provinciam, vel ejus partem (si non possit totam) visitationis Officium exercere, Civitates, & Dioceses, Suffraganeos suos, & eorum subditos, Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum Capitula, & Monasteria: Ecclesias, & alia Religiosa, ac pia loca ut Hospitalia, & similia) Clericos, & populos, sive Laicos, liberè visitando, (scilicet non obstante contradictione, præscriptione, vel appellatione, *Gl. hic V. liberè*) ac procuraciones recipere à locis tantum visitatis, prout habetur in *cit. c. 1. §. Deinde; h. t. in 6.*

Ubi notandum primò. Si Archiepiscopus, & Episcopus concurrant in visitando, ambo simul sunt admittendi; cum id jure non sit prohibitum, & si discordent in sententia, tenebit sententia lata pro reo: nisi actoris favorem contineat. Quòd, si Ecclesia non sufficit utrique, admittetur primò veniens; si verò concurrant, & non appareat, quis primò venerit, videtur Episcopus præferendus, cui specialius cura incumbit, c. *Regenda; 4. caus. 10. qu. 1.* Quamvis aliqui velint, præferendum Archiepiscopum, arg. c. *Qui recessit; 97. & c. seq. caus. 11. q. 3.* Si verò Episcopus concurrat simul cum Prælati ipsi subiecto, ad quem spectat etiam visitatio, præferendus est Episcopus: nisi consuetudo aliud habeat, *Joan. Andr. hic num. 1. & Franc. in cit. §. Deinde; n. 3.*

Notandum secundò. Quando Archiepiscopus visitat unam Diocesim, si transeat per aliam, illi, apud quos transit, non tenenturolvere procuracionem; quia tantum Ecclesie visitatæ tenentur illam præstare. Idemque est etiam de Ecclesiis ejusdem Diocesis, si eas non visitet, *Innoc. hic n. 4.*

XCVII. Præterea in *cit. c. 1. §. Ex quo;* dicitur, si Archiepiscopus coeperit visitare unam Diocesim suæ Provincie, non poterit illam dimittere, & incipere aliam visitare: quod, si fecerit, non poterit reverti, causâ visitationis ad illam, sive totam, sive partem ejus visitaverit, priusquam omnes reliquas ipsius Provincie Dioceses in toto, vel in parte (quas securè visitare poterit) & suam denuo visitaverit: (ut sic secundum modum supra præscriptum, visitationem secundam incipiat, *Gl. ibid. V. Sua denuo*) Quòd si fortè aliqua Diocesis, vel

Ecclesia plus alijs visitatione indigeat; tunc intermissâ visitatione aliarum, redeat ad eandem, si à loci Diocesano fuerit requisitus, (quia alioquin per exitum ex illa Diocesi visitationi illius anni renunciâsse videtur, *Gl. V. Requiris;*) vel de omnium, aut majoris partis Episcoporum ejusdem Provincie consilio, aut assensu processerit, ad quod idem se pronos exhibere debent, ne animarum fructus negligatur. Si verò malitiosè in his difficultatem faciunt, tum Archiepiscopus confidenter hoc petere debet à Sede Apostolica.

Porro postquam Archiepiscopus semel omnes Provincie Dioceses visitavit, licitum est ei, visitationem reiterare, secundum modum supra præscriptum: prius tamen requisito consilio Suffraganeorum suorum, & coram eis datâ suâ definitione in scriptis, ut possit etiam esse nota alijs, quamvis adhuc non interveniat ipsorum Suffraganeorum consensus: (ubi enim requiritur alicujus consilium, non est necessarius ejus consensus, *Franc. hic num. 1.*) debet tamen Archiepiscopus in posteriore visitatione illas Ecclesias, eosque Clericos, & populos prius visitare, qui non fuerant ab eo in priore visitati (præsumuntur enim magis indigere) nisi magis opportunum fuerit, alios visitare, ita habetur in *cit. c. 1. §. Postquam; h. t. in 6.* ubi *Gl. V. In scriptis;* recenset plures casus, in quibus de jure scriptura requiritur.

XCVIII. Insuper in *cit. cap. 1. §. Sanè* statuitur; ut Archiepiscopus proposito verbo DEI (per se, vel per alium, *Franc. hic not. 1.*) inquirat de vita, & conversatione Clericorum, qui ministrant in Ecclesiis, & alijs locis Divino cultui deputatis, & de cæteris, quæ spectant ad ipsorum Officium, absque coactione, & qualibet exactione juramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita, sive levia, sive aspera, juxta datam sibi à DEO prudentiam diligenter intendens. Quòd, si de aliquibus (de quibus interrogati de plano nihil respondent, *Gl. hic V. De aliquibus;*) orta fuerit infamia contra eos, tunc Ordinarijs ipsorum denunciaret Archiepiscopus (si viderit expedire) ut super his solenniter (secundum formam præscriptam in c. *Qualiter; 24. de accusat;*) inquirant. Nototia verò crimina, quæ examinatione non egent, Archiepiscopus liberè corrigat, infligendo pœnam debitam (scilicet jure statutam: nisi ex causa fiat commutatio, aliàs arbitraria infligi debet, *Gl. hic V. Debitam;*) quia in notorijs meritò notari potest negligentia Ordinariorum.

Ubi notandum primò. Licet Archiepiscopus possit visitandos compellere, ad veniendum, & dicendum veritatem de his, super quibus inquiritur, & obediendum in ijs, quæ ad eorum Officium pertinent; quia aliàs frustratoria esset ejus jurisdictio, & inefficax, si nullam coercitionem haberet; & quia cui committitur principale, & accessorium committitur: non tamen potest eos cogere, ad jurandum. Quod procedit in visitatione, sive inquisitione generali: secus in speciali, *Innocent. hic num. 5. Jo. Andræ ibid. num. 3. & Franc. n. 1. not. 2.*

Notandum secundò. Ad denunciationem Archiepiscopi debent Ordinarij, sive Episcopi Suffraganei inquirere contra subditos suos infamatos de

crimine; quia licet Archiepiscopus sit Ordinarius. Judex totius Provinciae; c. 2. *caus. 9. qu. 3.* non tamen potest cognoscere causas subditorum Suffraganeorum, nisi in casibus jure expressis, c. *Pastoralis*; 11. in princ. de Offic. Ordin. inter quos non est casus infamationis, Gl. ibid. V. *Exceptis quibusdam articulis*. Episcopus tamen ad solam denunciationem Archiepiscopi inquirere tenetur, alioquin ille poterit Episcopum ad id cogere; imò in defectum hujus poterit ipse Archiepiscopus inquirere, & supplere ejus negligentiam; Innoc. in cit. c. 1. nu. 5. V. *Denunciet*; h. t. in 6. *Frano. ibid. num. 2. not. 4.* Licet aliqui contrarium teneant.

Notandum tertio, Archiepiscopus potest notoria crimina subditorum Suffraganei; quae examinatione, & probatione non indigent, punire, prout fuit rex cit. c. 1. §. *Sane*; in fine; & quidem etiam si ad ipsum appellatum non sit, & extra visitationem, saltem si Episcopus sit negligens in puniendo. Quamvis in summ. Bull. V. *Archiepiscopi auctoritas*; nu. 24. qualis censendus est, si crimina sint notoria, tunc enim ejus negligentia in illis puniendis notari potest, cit. c. *Sane*; in fine; Barb. in Collect. ibid. num. 15. h. t. in 6.

XCIX. Denique in §. *ult. cit. c. 1. h. t. in 6.* praecipitur, ut haec visitandi forma ab omnibus, etiam Episcopis, aliisque Praelatis, ordinario jure sibi subjectos visitantibus (scilicet Archidiaconis, Decanis &c.) plenè observetur; quia est eadem ratio in Episcopis, & alijs Sæcularibus Praelatis visitantibus, quæ est in Archiepiscopis, scilicet, ne ex illorum accessu ad visitandum, Ecclesiæ nimium graventur, c. *Cum Apostolus*; 6. h. t. Additur tamen in fine cit. c. 1. *salvis*, & exceptis rationabilibus, & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & Regularibus institutis, juxta c. *In singulis*; 7. de stat. Monach. De quibus supra Tit. 35.

C. Cæterum prædicta Constitutio Innocen-

tij IV. in c. 1. in 6. declaratur, & extenditur à Bonifacio VIII. in c. *Perpetuo*; §. *Ult. eodem in 6.* Nempe Archiepiscopum posse liberè suam Provinciam visitare, licet ejus Suffraganei non sint negligentes, & iterare visitationem, ac procuratorum suorum recipere à locis visitatis, non obstant consuetudine, si quæ fortè ab ipsis Suffraganeis, vel ab alijs (nempe subditis eorum) allegetur. Potest etiam idem Archiepiscopus, dum visitat, confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & confitentes absolvere (quin & litteras Indulgentiarum per totam Provinciam dare, c. *pen. de penit. & remiss.*) & ipsis penitentias salutes injungere. Hodie verò juxta Decretum Conc. Trid. Sess. 24. c. 3. de reformat. non possunt Metropolitanæ, etiam post plenè visitatam propriam Diocèsim, visitare Cathedralis Ecclesias, neque Diocèses suorum Comprovincialium, nisi causâ cognitâ, & probatâ Concilio Provinciali.

CI. Postremò addendum, quod habetur statutum in Clement. *Ad nostram*; 2. h. t. Nempe, ut Episcopi ad Monasteria Cisterciensium venerint, (idem videtur de alijs, ob identitatem rationis, Gl. hic V. *Supra dicta*) non visitationis: sed hospitalitatis causâ, contenti sint victualibus, quæ charitatis gratiâ eis fuerint ministrata. Si verò venerint causâ visitationis, recipiant procuraciones sibi debitas de jure communi, vel consuetudine, vel privilegio, vel alio jure speciali (scilicet patet, & vel onere imposito tempore foundationis, Gl. hic V. *Speciali*;) & si velint, possunt comedere carnes: non tamen intra septa Monasterij, vel saltem non intra Portam Regularem. Possunt autem Visitatores Fragmenta, sive Reliquias, quæ de mensa ipsorum colliguntur, ac superfluis, pauperibus in eleemosynam erogare. Ab alijs autem gravaminibus, Ordinibus exemptis, præsertim Cisterciensibus, inferri solitis, diligenter abstineant,

TITVLVS XL.

DE CONSECRATIONE ECCLESIAE, VEL ALTARIS.

Ecclesia fundata, constructa, & dotata consecratur, ut in ea ritè DEUS colatur, & populus Christianus opera Religionis exerceat, idque ex antiquissima, & perpetua Ecclesiæ Catholicæ consuetudine. Cum igitur in præcedentibus Titulis actum sit de lure patronatûs, quod per foundationem, constructionem, aut dotationem Ecclesiæ acquiritur, & de Censibus, qui plerumque tempore Consecrationis Ecclesiæ, imponi solent; ideo nunc hic Titulus subiungitur, qui etiam extat in Sexto.

§. I.

A quo, quando, & qualiter consecrari possint Ecclesia, & an requiratur ad Consecrationem Ecclesiæ dotatio?

I.

ARTICULVS I. Solus Episcopus potest consecrare Ecclesias, c. *Nemo*; 9. c. *Nullus*; 15. ibi: *In sacris ab Episcopo locis, dist. 1. de Consec.* & quidè ab Episcopo proprio, non alieno, nisi cum licentia proprii; quia Episcopus extra Diocèsim Ecclesias consecrare non potest, sine